

Narodnogospodarski Vestnik.

Glasi slovenskega trgovskega društva „Merkur“.

I. letnik.

V Ljubljani, dne 10. avgusta 1901.

Št. 5.

Nedeljski počitek.

Staro je že to vprašanje o nedeljskem počitku, ki v zadnjem času tudi nas ne pusti zmirom.

Najkoreniteje so ga rešili tisti, ki so ga prvi spravili na dan, židje namreč, in to baje še pred Mojzesovo postavitvijo. Težke kazni so ga zadele, kdor je rušil »sobotni mir«, in še celo z živalmi so na ta dan ravnali boljše. Pravi židje pa še dandanes strogo izpolnjujejo stroge svoje postave iz davnih časov. In ti rojeni trgovci se pri tem prav nič ne boje zmanjšanega zaslužka ali konkurence krščanskih svojih tekmecev; iz tega pa si blagovoli sklep izvesti vsak sam

Na prvi pogled se zdi, kakor bi bila uvedba popolnega nedeljskega počitka v trgovskem obrtu prav lahka stvar: vsem se ukaže, naj imajo trgovine v nedeljo zaprte, na prestop tega ukaza se postavi stroga kazen, konkurenca neha, škode zategadelj ne bo nobenemu trgovcu nobene, konsument pa bo primoran, da se navadi kupovati ob delavnikih, česar potrebuje.

Z vsem bi se strinjali, samo konsument, ta pa dela nekaterim preglavico. Konsument, pravijo, ima slabe navade, s katerimi mora računati, da ga ne obide slaba volja. Navada je namreč, kako znano, železna srajca. Železne srajce pa ni lahko sleči, zlasti če je v teku dolgega časa zarjavela. Počasi in rahlo je treba zategadelj ravnati s tem oblačilom, da ne poškoduje tistega, komur ga vlečeš čez ušesa. Zato pa je po mnenju nekaterih treba, — da ne bo »žrtev nedeljskega počitka«, — polagoma ščipati času nedeljskega dela minute in ure, nekako po receptu tistega mojstra, ki je psu v obrokih odpravljal rep, da ga izguba tega dela njegove lepote ni bolela tako hudo.

Drugi pa pravijo zopet, da ne gre samo za slabe navade, ampak tudi za resnične potrebe. Za deželo, za kmetiško prebivalstvo splošno mislijo, da velja ta ugovor. Glede večjih mest pa večina sodi tako, da so te »resnične potrebe« pravzaprav vendarle zopet — »slabe navade« mestnega prebivalstva, zlasti nižjih slojev, ki jim slaba lastna volja ali — slaba navada gospodarjev ne dovoli prostega časa v soboto popoldne, da bi si nakupili, česar jim treba, ob tem času, kakor je to hvalevredno uvedeno na Angleškem.

Dolgočasno bi bilo, ko bi navajali vse, kar se omenja za nedeljski počitek in proti nedeljskemu počitku v trgovskem obrtu. Zakaj končno bi prišli vendarle skoro povsod na slabe navade, ki se drže druga druge, tako da bi morali odpraviti vse, če bi hoteli odpraviti eno. In vse nakrat odpraviti, to bi bilo preveč zahtevano od človeške slabosti.

Ker pa pri nas v srednji Evropi prevladuje mnenje, da treba z navadami nežno »v caker hoditi«, odpravijo navadno le najslabše, druge pa vpoštevajo na ta način, da zanje naredijo izjeme. Kakor hitro pa imamo pri nedeljskem počitku izjeme, nastane iz uvedbe nedeljskega počitka — uredba nedeljskega počitka.

* * *

»Uredba nedeljskega počitka!« Ni prav zmiselna zveza teh treh besed, pa nismo si je izmislili mi, ampak splošno je v rabi ta grešna zveza, rodil jo je pa boj, ki se je vnel v preteklem stoletju med zagovorniki in nasprotniki nedeljskega počitka.

Do preteklega stoletja*) so bile namreč za nedeljski počitek odločilne v prvi vrsti le zahteve cerkve, in prav malo so vpoštevili tudi to, da človeku dobro de, če se po utrudljivem tedenskem delu odpočije v nedeljo, si privošči malo veselja in zabave, za nekaj časa prekine enoličnost delavniškega dela in si osveži moč telesa in duha za novo delo.

Šele v devetnajstem stoletju so začeli ceniti pomen nedelje kot dneva počitka od naporenega tedenskega dela. Agitacijo za nedeljski počitek so s so-

*) Razen židov narodi starega veka niso imeli v kratkih, enakih presledkih dneva miru, pač pa obilo slavnostnih dni. Šele s krščanstvom se je razširila med narode navada, prvi dan v tednu praznovati, v nedeljo, na »dan Gospodov«, na »dan solnca«, kakor so ga včasih imenovali nasproti poganom, nemoteno po šumnem delu se vdajati češčenju Boga in molitvi. Nedeljo so imeli v prvih časih krščanstva za vesel praznik, na kateri so radi opustili delo. Niso pa naravnost zahtevali, vzdržati se vsega dela. Prvi zakon o nedeljskem počitku je dal cesar Konstantin I. 321. dne 7. marca. Sodnikom, mestnemu prebivalstvu in obrtnikom je veleval ta zakon, da imajo ob nedeljah zmirom pustiti delo. Ali že ta zakon je dovoljeval kmetiškemu prebivalstvu, da sme delati na polju in v vinogradih, da uporabi letni čas in vreme. Pozneje so postali sicer strožji, vendar pa so določili mnogo izjem in postopali jako liberalno. Obrtnikom se ni preveč zabičeval nedeljski počitek. Tudi reformatorji niso zahtevali strožje prakse. Šele po divji tridesetletni vojski so oblasti zopet izkušale poboljšati podivjana svet ter omejiti delo in vsakovrstne veselice ob nedeljah. Pa niso mnogo opravile. Drugače pa je bilo na Angleškem. Angleški in škotski presbiterijanizem je znal doseči, da se je zatrlo ob nedeljah vsako razveseljevanje; vsako delo naj počiva ob nedeljah, in ves dan bodi posvečen pobožnemu razmišljanju. V »Lords Day Act« iz leta 1680., ki še dandanes velja za temelj angleškega prava o nedeljskem počitku, je dobilo to mnenje postavnega izraza. Po njej je kaznovati vsakogar, ki ob nedeljah opravlja svoje navadno poklicno delo, in je vsaka javna razpostava blaga prepovedana. Angležem je sledila Amerika glede nedeljskega posvečevanja. Ta angleško-ameriška nedelja s svojimi prepovedmi tudi najnedolžnejšega razveseljevanja in svojo strašno dolgočasnostjo je vsakemu podobnemu gibanju na kontinentu kot strah stala na poti. Glej: Vilj. Stieda: »Sonntagsarbeit« v »Handwörterbuch der Staatswissenschaften« (izdali Conrad, Elster, Lexis, Loening); Biermer: »Sonntagsarbeit« v »Wörterbuch der Volkswirtschaft« (izdal Elster).

cijalnega stališča pričeli okoli l. 1820. na Francoskem, kakih dvajset let pozneje pa tudi na Nemškem. Po revolucijskem letu 1848. pa so jeli razen v socialnem to zadevo razmotrivati tudi v nacionalnoekonomičnem pogledu. L. 1850. je izjavil obrtni svet v Stuttgartu, da se, kakor kažejo izkušnje delavskega življenja, v šestih dneh ob nedeljskem počitku dela več nego v sedmih brez njega, in da je delu med tednom v prid, če se prestane ž njim v nedeljo. Povsod se je začelo živahno gibanje za uvedbo nedeljskega počitka. Ustanovili so tudi več takoimenovanih nedeljskih društev, od katerih si je zlasti mnogo zaslug pridobilo mednarodno nedeljsko društvo, ustanovljeno na mednarodnem kongresu za posvečevanje nedelje (v Genevi leta 1876.).

Seveda je bilo v obilici tudi nasprotnikov nedeljskega počitka. Za razloge*) ni bila nobena stranka v zadregi. Več privržencev pa je imela stranka nasprotnikov. Moč zagovornikov pa je bila vendar toliko, da je prišlo do novih določil glede nedeljskega dela. Na Nemškem so dosegli za ta krat od nasprotnikov toliko, da so se izrekli v principu za nedeljski počitek, in ta princip se je izrazil tudi v dotičnem zakonu.

No, tudi pravo o nedeljskem počitku »ni nič drugega nego meja, ki so jo za svojo oblast in za svoj vpliv tačas določile socialne skupine, boreče se za moč in vpliv v državi, meja, ki pa se pomika zdaj sem, zdaj tja, kakor se ravno menjava moč teh skupin«.***)

In tudi tu se je zgodilo, »da se je močnejša stranka maskirala in si dala videž, kakor bi bila slabjši dala več, nego pa ji je dala v resnici«.***)

Kajti videti je, kakor bi bilo tisto »načelno izrekanje za« velike vrednosti, v resnici pa je ta vrednost jako problematična.

Zakaj nagnjenost človeštva, ne ravnati se po principih, je velikanska.

»Ich befehle hiermit Folgendes in's Ordrebuch und in die Spezial-Ordrebücher zu bringen. Seit 20 Jahren

*) Glede na industrijo navajajo mnogo, deloma tudi tehničnih razlogov za potrebnost nedeljskega dela. Nas zanima danes v prvi vrsti vprašanje nedeljskega počitka v trgovini. Zato povejmo le, kar v glavnem pravijo v tem pogledu. Treba je nedeljskega dela v trgovini, pravijo, ker je ob nedeljah kupčija z nekaterimi vrstami blaga posebno živahna; ker treba, da ima trgovec tudi v nedeljo zaslužek, kakor ima ta dan tudi stroške; ker se je treba ozirati na konkurenco, potem pa tudi na gotove sloje prebivalstva in stare navade; pri nekaterih strokah je treba nedeljskega dela tudi iz tehničnih ozirov itd. Zagovorniki nedeljskega počitka pa pravijo med drugim, da je za zdravje, za ohranitev in ukrepitev delavne moči in za zadovoljno eksistenco neobhodno potreben en dan počitka na teden, in da ni takih nujnih nedeljskih opravil, da bi ovirala popolno uvedbo nedeljskega počitka v trgovini; občinstvo se bo že navadilo, ob delavnih kupovati svoje potrebščine, če v nedeljo ne bo nič dobilo; konkurenca pa je izključena, če velja nedeljski počitek za vse.

**) Gumplowicz: Das Oesterreichische Staatsrecht, str. 2 in 3.

***) Gumplowicz: Allgemeines Staatsrecht, str. 16. — »Das Recht ist eine sociale Schöpfung, d. h. eine durch den Zusammenstoß heterogener und mächtingleicher socialer Gruppen erzeugte Form des Zusammenlebens... Immer ist es der Contact ungleicher socialer Elemente, der das Recht erzeugt, und daher kommt es, dass all und jedes Recht diesen Makel seiner Geburt an der Stirne trägt.« (Gumplowicz: Grundriss der Sociologie, str. 189. in 190.)

reite Ich auf einem Prinzip herum, d. h. Ich verlange, dass ein jeglicher bei seinem Titel genannt wird. Das geschieht stets nicht. Ich will also hiermit ausnahmsweise eine Geldstrafe von 1 Thlr. festsetzen, der in Meinem Dienste ist, und einen Andern, der in Meinem Dienste ist, nicht bei seinem Titel oder Charge nennt.«

Takle ukaz so sredi meseca oktobra l. 1844. brali nepokorni podložniki Henrika dvainsedemdesetega, reusskega kneza v Lobensteinu in Ebersdorfu, in takale se godi principom še celo takrat, kadar celih 20 let jaha in jaha po njih mogočen knez z resno in trdno voljo, ž njimi priti kam.

Še neusmiljenejša pa je usoda principov takrat, kadar se izreče kdo zanje, ki mu ni dosti na tem, da se izvedejo, ali pravzaprav, ki mu je dosti na tem, da se ne izvedejo. V takem primeru princip nikakor ne igra uloge konja. In taki primeri so kaj navadni v te vrste zadevah, kakršna je naša o nedeljskem počitku.

Kadar pride do tega, da slabjša stranka iztisne iz močnejše princip, je čisto gotovo, da le-tej izvedba principa ni princip principa. Ampak močnejši stranki je princip v principu le za to, da se skrije zanj z nado, da bo imela vsaj nekaj časa mir pred slabjšo.

In tudi nasprotniki nedeljskega počitka so se skrili za princip in mislili, da bodo sedaj nekaj časa imeli mir pred svojimi protivniki, zahtevajočimi popolno uvedbo nedeljskega počitka.

Ta princip pa je bil v nemškem obrtnem redu izražen takole: Delavcem se načeloma ne more naložiti dolžnosti, da bi morali delati ob nedeljah in praznikih. Obvežejo se pa lahko za nedeljsko in prazniško delo glede vseh opravil, katerih po njih naravi ni moči odložiti ali prekiniti, — ta opravila pa določijo delodajalec sam.*)

Tak princip je bil seve za skrivališče veliko preslab. Nič ni pomagalo, da so izkušali luknje zamašiti s slabimi navadami, luknjice pa z resničnimi potrebami; nič ni pomagalo vztrajno naglašanje, da ni prav nobene potrebe za izpremenitev zakona. Stranka prijateljev nedeljskega počitka je postajala čimdalje močnejša. Leta 1891. se je postava izpremenila, in izpremembo je sprožila vlada sama. Utemeljujoč svojo predlogo, pa je izrečno poudarjala, da prejšnje določbe niso zadostno varovale delavcu možnosti, da bi posvetil nedeljo in praznik potrebnemu odpočitku od tedenskega dela, da bi si zbral misli, se okreplil in osvežil za novo delo in gojil družbinsko življenje; ob odvisnosti večine delavcev in ob izkušnjavi, ki tiči v ponujajočem se večjem zaslužku, da se ni moglo preprečiti delo ob nedeljah in praznikih.

Katera dela je smeti ob nedeljah in praznikih opravljati, tega po novi nemški postavi ni več določati delodajalcu, ampak obstoje glede njih natančni predpisi. Za zagovornike nedeljskega počitka je to gotovo pridobitev, ali popolna zmaga ni. Izjem od »principa« je še vedno določenih mnogo v postavi sami, in jih smejo razne upravne oblasti tudi same določiti; vendar pa obsega postava kavtele zoper zlorabo te pravice. Glede trgovine je bil uspeh zagovornikov nedeljskega

*) Predpis je imel razen tega samo civilnopraven pomen; na prestop ni bila postavljena kazen.

počitka manjši — nasprotniki so imeli na svoji strani tudi »slabe navade« kupujočega občinstva. V postavi na prvem mestu izraženi princip popolnega nedeljskega počitka je že »v principu« porušen z določbo, da pomočnikov, učencev in delavcev ob nedeljah in praznikih ni smeti k delu siliti — dalje nego 5 ur. Vendar pa imajo občine ali širše komunalne zveze pravico, omejiti to dobo dela ali delo tudi izključiti popolnoma.

Tudi v nekaterih drugih državah so imeli zagovorniki nedeljskega počitka večji ali manjši uspeh. V Švici je bil l. 1877. sklenjen zakon, po katerem ima delo ob nedeljah z malimi izjemami počivati. Na Danskem je po zakonu iz l. 1891. prepovedano tovarniško delo ob nedeljah in praznikih in prodaja v trgovinah na drobno. V Italiji, na Holandskem in v Belgiji so pa popolnoma, na Francoskem, Švedskem in Norveškem pa deloma zaostali glede zakonite ureditve nedeljskega počitka.)*

* * *

Tudi pri nas na Avstrijskem so bili v starejših časih za nedeljski počitek pred vsem odločilni verski razlogi. Na koncu osemnajstega in v prvi polovici devetnajstega stoletja so izdali mnogobrojne odredbe, ki so obsegale dokaj stroge določbe glede posvečevanja nedelj in praznikov. Trgovine so morale biti zaprte, vsem trgovcem in obrtnikom se je bilo vzdrževati dela ob nedeljah in praznikih. Za nujno potrebna dela je bilo dovoljenja prositi župnika. Obrtni red iz leta 1859. nima določil glede nedeljskega počitka; veljale so v tem pogledu še prejšnje odredbe. V zadnji tretjini prejšnjega stoletja pa se je stvar precej izpremenila. Člen 14. osnovnega zakona z dne 21. decembra 1867. l., drž. zak. št. 142, določa: »Nikogar ni moči siliti h kakšnemu cerkvenemu dejanju ali k udeležbi kakšne cerkvene slovesnosti, če ni podvržen po postavi za to upravičeni oblasti koga drugega«; člen 13. zakona z dne 25. maja 1868. l., drž. zak. št. 49, pa pravi: »Nikogar ni moči siliti, da bi se ob nedeljah in praznikih njemu tuje cerkve ali verske družbe vzdržal dela. Ob nedeljah pa je med službo božjo opustiti vsako javno delo, ki ni neobhodno potrebno.« Po teh zakonih torej ni bilo moči nikogar siliti k nedeljskemu počitku. Sčasoma pa se je tudi pri nas začelo podobno gibanje v dosego nedeljskega počitka kakor na Nemškem in v drugih državah in je podobno kakor na Nemškem vplivalo tudi na naše zakonodajstvo. Upor zoper popolno odpravo nedeljskega dela tudi pri nas ni bil in tudi še dandanes ni majhen.

Obrtna novela z dne 8. marca 1885. l., drž. zak. št. 22, ima v § 75. določbo, da ob nedeljah počivaj vse obrtno delo. Novela sama izvzema le tista dela, ki jih je treba za čiščenje in ohranitev prostorov in priprav, daje pa trgovskemu ministrstvu obširno pooblastilo, da sme sporazumno z ministrstvom za notranje zadeve ter za bogočastje in uk pri posameznih strokah, pri katerih vršce ni moči prekiniti ali pri katerih je nepretrgana vršitev dela potrebna z ozirom na potrebe konsumentov ali na javni promet, dovoliti

delo tudi ob nedeljah. Ob praznikih je bilo po tej noveli delavcem dajati priliko za obisk dopoldanske službe božje. Na podlagi pooblastitve v § 75. obrtne novele je izdalo trgovinsko ministrstvo odredbo z dne 27. maja 1885. l., drž. zak. št. 83. Mnogobrojne izjeme od pravila, nastavljenega v obrtni noveli, pa so veliki večini delavcev onemogočile nedeljski počitek. Stvar je zahtevala nove ureditve, in državni zbor je pozval vlado, da mu predloži novo predlogo glede zakonite ureditve nedeljskega počitka. Vlada je zbrala obširno gradivo, na katerega podlagi se je obrtni odsek poslanske zbornice med drugim izrekel, da naše razmere ne dopuščajo popolnega in brezizjemnega nedeljskega počitka, da pa je želeli, da se razširi nedeljski počitek; da je strogo ločiti med produkcjskimi in trgovskimi obrti, vpoštovati razmere v posameznih kronovinah, dalje na deželi in v mestu in celo razmere posameznih obrtov v isti občini, da dosedanja uredba izjem po odredbenem potu ni bila primerna itd. V sedaj veljavnem zakonu z dne 16. januarja 1895. l., drž. zak. št. 21, o uredbi nedeljskega in prazniškega počitka, ki je stopil na mesto § 75. obrtne novele iz l. 1885., je vse to vpoštevano.)*

Tudi za trgovino velja izjema od pravila, da počivaj ob nedeljah vse obrtno delo. Dočim pa smejo na Nemškem po trgovinah praviloma delati ob nedeljah le 5 ur, je pri nas najdaljši dopustni čas dela v trgovini ob nedeljah določen na 6 ur. Skrčitev časa nedeljskega dela na manj nego 6 ur in pa popolno izključitev nedeljskega dela pa je po našem zakonu moči uvesti le na predlog prizadetih zadrug, to se pravi: omejitev nedeljskega dela, oziroma njega popolna izključitev je pri nas še vedno v rokah delodajalcev.

Ravno vsled te določbe je zadela uvedba popolnega počitka v trgovskem obrtu na velike ovire skoro v vseh kronovinah, kjer so jo sprožili. Trgovinsko ministrstvo je zategadelj izdelalo načrt zakona, s katerim se sedanji zakon o nedeljskem počitku izpreminja tako, da smejo »politične deželne oblasti nedeljsko delo, dopustno pri trgovskem obrtu, z ozirom na krajevne razmere odmeriti tudi pod maksimalno dobo (6 ur) in eventualno nedeljsko delo popolnoma izključiti.«***) Tako bodo, če postane ta načrt zakon, odpravljene ovire, ki so sedaj na potu uvedbi popolnega nedeljskega počitka, ovire, ki postanejo, kakor pravi ministrstvo samo v utemeljevanju načrta, naravnost nepremagljive, če le ena sama prizadeta zadruga ugovarja splošno zaželjeni ureditvi.

Sedaj pa ureditev te zadeve ni mogoča brez predlogov vseh prizadetih zadrug, ki so morale te predloge skleniti na občnih zborih. Potemtakem ima pri tem besedo sila veliko ljudi. To včasih ni dobro, kajti kaj rado se pripeti, da

»Juri podkuri, Miha podpiha,
pa pride Urban, pa vse poroban'«

*) Glej razvoj avstrijskega zakonodajstva o nedeljskem počitku v »Oesterreichisches Rechts-Lexikon« IV. zv., str. 319. i. s.

**) Glej ta načrt v 3. števil. »Narodnogospodarskega Vestnika« na str. 36.

*) Glej Biermer: »Sonntagsarbeit« v Elsterjevevem »Wörterbuch der Volkswirtschaft«.

Trgovina.

Spisal A. L.

II.

Trgovec in trgovski stan.

1. Nekaj misli o trgovcu človeku.

(Dalje.)

Slabi časi, slabi časi, tako čujemo vedno tožiti. Seveda, dobrih ni dosti, in ker tisti, ki jih ima, molči, čujejo se samo jokavci, ki tožijo, da so bili nekdanj časi boljši. Res, da je trgovec več nego nekdanj, in da je konkurenca večja; ali večje je tudi prebivalstvo, in kar še več izda, večje so kulturne potrebe. Prosveta se bo vedno bolj širila, ž njo se bo pa tudi boljšala trgovina. Poleg tega se izboljšujejo dan na dan tudi sredstva trgovanja. Za 20 h ti pride pismo v Ameriko, reklama in vzorec pa še za manj. Po pet kil blaga pošlješ lahko za malenkost po celem svetu. Iz vseh delov sveta so ti na razpolago imeniki trgovin in naslovne knjige kupovalcev; po vseh glavnih mestih so konzuli, ki drage volje dajo svete in ti pomagajo pri tem in onem, in slednjič imamo časopise in inserate, ki nesejo ime tvoje trgovine v najoddaljenejšo zakotno vas. Kdor ima glavo na pravem koncu in je človek za to, tistemu dandanes ni treba stradati. Če se nastaniš v malem trgu z 2000 prebivalci letos, drugo leto jih boš imel že 50 več postreči. Seveda ne prodajaj stvari, katere so že v močnih prodajalnicah zastopane; poišči si blago, ki je v trgovini zanemarejeno in je videti neznatno, poskusi izboljšati izdelek, izboljšati oddajo, in majhen uspeh že dosežeš. Seveda misliti je treba tudi v trgovini. Svet hoče imeti vedno kaj novega, pa je tudi hvaležen za vsako novo malenkost. Kdor pa misliti ne zna, temu je odsvetovati, da bi se kdaj osamosvojil; on naj ostane knjigovodja, korespondent, blagajnik ali popotnik, in boljše bo zanj. Življenja užitek se ti, kadar boš sam svoj gospodar, kmalu zagreni, uslužbenec pa ne pozna ne skrbi, ne upnikov, ki človeku ne dajo miru, ne dolžnikov, ki nočejo zate vedeti. Če si se pa osamosvojil, potem delaj, delaj z veseljem in vztrajno, ker vztrajnost in veselje lahko talent nadomestita. Tožbe pa so ničeve in možaka nevredne. Na svetu so sploh dvojni ljudje: taki, ki jim gre, in taki, ki gredo pozlu. Drugi imajo vedno glavo polno misli o dobrih šansah itd.; vedno so pripravljene svoje slabe uspehe zvaliti na koga ali kaj drugega, le nase ne. Kadar jim je sreča mila, sami ne vedo, kaj bi počeli; kadar se jim pa pokaže najmanjša težava, pa že pravijo, da ni moči narediti tega, kar bi se storiti moralo. Prvi pa gledajo že z malega začetka, da se izpopolne. Pazljivi so in ne zaupajo preveč sreči, pa imajo trdno voljo, opomoči si. Tako se na šanse, na katere šele za bodočnost upajo, počasi pripravljajo. Trdno voljo imajo in vedo, da to in to se mora narediti, pa da se tudi bo, in vse njih misli gredo na to, kako bi jo najbolje izpeljali. Nikdar ne obupajo, nobena nesreča jih ne zadene v živo, ampak zdi se, kakor da bi jim le še moč povečala. Seveda je takim treba, da nekaj vedo in znajo, in zopet nam je poudarjati, da sta razum in znanost trgovcu moč. Že Salomon je rekel: »Pridobi si znanosti, še prej pa razuma.« —

Dvanajst lastnosti je treba pravemu trgovcu, pravi James Platt*): zdravja, vzgoje, opazovanja, pridnosti, vztrajnosti, uredbe, točnosti, preračunljivosti, premetenosti, takta, resničnosti in poštenosti. James Platt je predpisal trgovcu te lastnosti ne kot teoretik, ampak kot praktičen londonski trgovec, ki je čisto z malim začel, a si je opomogel sam s svojo močjo in z lastno energijo, in ki je bil kot šef velikanske trgovine z blagom vesel, da je lahko svoje izkušnje izpovedal tistim na korist, ki se zanje zanimajo. Opazoval je neprestano, sam se je učil in veliko dosegel. Leta 1851. je začel po malem z volno trgovati, in z razumom, energijo in vztrajnostjo je povzdignil to trgovino do ene prvih, odločujočih trgovin na debelo na Angleškem. Ali ta mož si je zapisal na firmo, na cenike in na kataloge besede: »Sreča si ne da zapovedati; mi pa hočemo več nego to, hočemo si jo zaslužiti«. — Ta trgovina je ustvarjena na podlagi plačil per kasa, tako da se kupi in proda samo proti gotovini in z rabatom, ki je toliko večji, kolikor večja so naročila. Firma ima v prvi vrsti v zalogi blago za krojače in modne trgovine in ima od najfinejšega in najdražjega blaga pa do koncev in škarij v zalogi vse, česar je krojaču potreba. Za volno ima ta trgovina velikanski engros, in ker od tovaren toliko naroča, prodaja lahko še ceneje nego tovarne, ki tekmujejo. Prodajalnice so v osmih hišah, visokih po pet nadstropij. Ker firma dela per kasa, ima tudi svojo banko, kjer trgovci po potrebi vplačujejo. Za večja plačila daje banka procente. Gospodar je pri delu od osmih zjutraj do zvečer, vse sam osebno pregleduje in brez prenehljaja ukazuje v vseh oddelkih pri dotičnih predstojnikih, kaj je narediti. Poleg tega pa si je mož še toliko časa dobil, da je knjige spisal. — Na tem primeru vidimo, kako si človek lahko pomaga ali škodi, kakor sam hoče. Pomore si pa le tisti, na čigar delu se pozna ogenj svete vneme! Kar hočeš, vzemi v roko; če si pravi človek, spraviš delo do slave in časti, tebe pa delo. Kdor pa dela le zaradi dobička, tistemu bo delo kmalu mrzelo, ali pa mu vsaj toliko ne bo zaleglo.

2. Točnost.

Točnost je kupčiji trnek, pravi Franklin. Če si ji pridružiš še pridnost ter vztrajnost pa zmisel za red, bo lov dobra. »Kdor zgodaj vstaja, mu kruha ostaja«, pravi naš pregovor. Kdor je zjutraj kesan, mu celi dan dneva manjka.

Prva dolžnost točnega človeka je, da točno odpravi korespondenco, da odgovori na vsako pisanje, in naj bo še tako ničevo. Nič ne jezi bolj, nego če človek ne dobi odgovora. Kadar sam prosiš česa, prideni pismu znamko in ovitek z naslovom. Ako si naročilo prejel, potrdi ga; potem naročnik ne pozabi nanj. Nikar ne obljubuj, česar ne moreš izpolniti, pa boš mož, da se bo vse zaneslo nate, in dobro ti bo.

Točen mož pazi na svojo besedo, pa ne zameri zloznemu človeku. On ve, da je nevarno odlagati, in kar danes lahko stori, ne zvrča na jutrišnji dan. Odlaganje že zamotava kupčijo in jo dela še enkrat težjo. »Precej«, bo rekel pravi, pameten človek, »kmalu,

*) James Platt, Business. London 1880.

kmalu«, odlašaj. Čim bolj boš odlašal, tem težja ti bo vsaka malenkost. »Jutrišnjemu dnevju zaupaj le, če ni drugače«, je dejal Horac.

Ali ne samo sam sebi je na poti netočnež, ampak še večja pokora je drugim. Netočnež nam meša štreno, zapravlja svoj čas in našega in je, kakor bi si mislil: »Vi ste mi vse premalo«. Netočnost pa večinoma izvira iz nepremišljenosti, napačnega sklepanja, prehitrih obljub. Saj včasih se že primeri, da ne moreš biti točen; ali pišeš pa le lahko par besed in naznaniš, kaj da je, da drugim ne boš kradel časa.

Plačaj, kadar je doba dotekla, in naj bo dolg velik ali majhen! Ravno z netočnim poplačilom majhnih računov pride marsikak trgovec ob kredit. Ali ravno točno plačilo je najkrajša pot do cenega blaga, ugodne cene, ker edino s tem, da se bo prodajalec trdno zanesel na tvojo besedo, si narediš ime. Nič jalovih in klavnih izgovorov: »sem popolnoma pozabil«, ali: »sem bil na potovanju«, ali: »sem bil bolan!« Če denar ni plačal, izgovori ne bodo. Tudi častna dolžnost naj bo to vsakemu, saj ne vemo, v kakšno škodo lahko pripravimo, če ne plačamo dolgov. Zato pa nikdar ne obljubi, če dvomiš, ali boš mogel izpolniti; če si pa obljubil, potem drži, če ti ima še tako trda presti. To velja za plačilo, pa tudi za prodaj: obljubo drži kupovalcu kakor prisego. Če imaš pomisleke, naprej jih povej; nič ni bolj pustega, nego če pride kupovalec, pa je treba prositi: »samo še eno minuto, bo koj, koj!«

Točen bodi tudi pri jedi. Život potrebuje pravilne hrane in krepčila. Pred jedjo se preobuj, če se le moreš, in umij, po jedi pa zopet, da pojdeš čil zopet na delo. Včasih se sliši, da šef uslužbencev noče izpustiti o pravem času domov; ali dostikrat so krivi uslužbenci, ker nočejo drug drugemu četrto ure pomagati, da bo potem prej vse v redu.

Za obiske trgovec nima časa; to se da lahko spoznati, in vizite se bodo kmalu »odpeljale«.

Ti goni kupčijo, ne kupčija tebe. Med trgovskim poslom ne hodi drugam, če ne greš v trgovskih stvarih. Hitro povej, kaj hočeš, da časa ne ukradeš. »Čas je zlato« — zato mudežu lahko rečeš: »Priatelj, povej pa beži.« —

Ceno imej le eno; to ti zaupanje pridobi, pa tudi časa prihrani, ker se ne bo treba »glihati«.

S trgovskimi potniki se veliko časa izgubi; najboljšje je, da sploh sprejmeš samo tistega, ki hočeš kaj narediti z njim. Saj veš, česa ti je treba; tisto ali ima ali nima; škoda časa tebi in njemu.

Točnost je pa tudi sama sebi v prid. Netočnežu se zmeraj mudi: s kupovalcem ne utegne govoriti, ker ima druge dolžnosti, te pa spet zamudi. Platt pripoveduje to-le: »Imela sva z bankirjem dogovorjen prvi pogovor; poznala se nisva. Stopim v sobo, ko je ura bila enajst. Bankir pogleda na uro ter dé: »Gospod Platt, če se ne motim!« — Točen človek narediš še druge točne: oni vedo, da boš točen, pa še sami ne bodo hoteli zamuditi. —

Še enkrat: kadar kaj obljubiš, izpolni precej; prvo pravilo pa ti bodi, da plačaš, kar je doteklo.

(Dalje prih.)

Kranjske deželne finance.

Spisal —r.

(Dalje.)

Dežela Kranjska je končno prevzela od države razne ustanove, in to deloma samo v oskrbo, shrambo, deloma tudi v upravo; z dohodki ustanovnih glavnice pa razpolaga le tisto oblastvo, katero je določil dotični ustanovnik. Večinoma razpolaga z ustanovami, ki so bile izročene deželi, c. kr. deželna vlada v Ljubljani ali sama ali pa sporazumno z drugimi korporacijami ali osebami, katere pooblaščajo v to določila v ustanovnih pismih; dežela sama razpolaga le z malim številom ustanov. Nadzirajoče oblastvo glede upravljanja ustanov je vedno c. kr. deželna vlada v Ljubljani. Administrativnega posla ima torej deželni zastop z ustanovami prav malo, pač pa oskrbuje on vsa blagajniška opravila in kar je z njimi v zvezi; za to prejmlje od večine ustanov posebno odškodnino, odmerjeno po odstotkih skupnih letnih dohodkov ustanovnega premoženja. Ta odškodnina je bila tudi nagib, da je prevzel deželni zastop ustanove v svoje oskrbovanje. Ako bi bil moral brezplačno opravljati dotični posel, bi se najbrž ne bil odločil za prevzemo ustanov, dasi mu je bilo takrat mnogo na tem ležeče, da se njegove agende razširijo. K temu bi ga tu ne bila nagnila okolnost, da je c. kr. državno ministrstvo v sporazumu z najvišjim kontrolnim oblastvom v več slučajih izreklo, da je ustanove izročiti deželnemu zastopu kot tisti korporaciji, ki je kakor zastopnica interesov cele dežele v prvi vrsti v to poklicana.

Iz navedenega sledi, da ustanov ni prištevati deželnim denarjem, deželnim financam, ker so le nekaki indirektni viri deželnih dohodkov.

Posamezne ustanove je izročila državna uprava deželi v upravo, oziroma v shrambo največ v letih 1866. do 1872. Nekaj ustanov pa je nastalo šele v poznejših letih in jih je prevzel deželni zastop s posredovanjem c. kr. deželne vlade v Ljubljani direktno v oskrbovanje.

Nekatere ustanove se upravljajo zase, druge pa v posebnih, njih namenu primernih skupinah, t. j. v zakladih. O posameznih ustanovnih zakladih se predlagajo deželnemu zboru vsako leto samostojni računi in proračuni. Čemu se predlagajo tudi proračuni, ni prav umevno, ker je glede vsake ustanovne glavnice že v dotičnih ustanovnih pismih določeno, kako je vsako leto porabiti nje dohodke, t. j. obresti, in je torej odveč, vsako leto prositi posebne pritrditve za porabo.

Naj sedaj tudi na kratko opišemo posamezne ustanovne zaklade, ki so še v oskrbi dežele Kranjske.*)

*) V letošnjem deželnem zboru (v seji 25. junija t. l.) se je naročilo deželnemu odboru, naj se prične pogajati z državno upravo, da zopet ona prevzame v svojo oskrbo nastopne ustanovne zaklade: 1.) dijaški ustanovni zaklad, 2.) učiteljski ustanovni zaklad, 3.) splošni dekliški ustanovni zaklad, 4.) Dulerjev dekliški ustanovni zaklad, 5.) Hansa Adama Engshauserja ustanovni zaklad, 6.) Flödnigov zaklad, 7.) ilirski ustanovni zaklad za slepe, 8.) cesarice Elizabete ustanovni zaklad za invalide, 9.) ustanovni zaklad Postojinske jame za invalide, 10.) Trevisinijev zaklad za invalide, 11.) Metelkov zaklad za invalide, 12.) oba ustanovna zaklada ljubljanskih gospejnih društev za invalide.

1.) Dijaški ustanovni zaklad. Ta zaklad je obstajal od l. 1792. do vštetelega l. 1807. pod imenom »k. k. weltlicher Alumnatsfond« in je obsegal ne le dijaške, temuč tudi seminarske (Seminaristen), dekliške in ubožne ustanove. Dne 1. novembra 1807. l. so ta zaklad združili z zakladom, v katerem so zbirali šolnino, in ga imenovali »združeni dijaški in šolninski zaklad«; a l. 1818. so zopet ta zaklad razdružili, ter je obsegal potem dijaški zaklad le še dijaške in dekliške ustanove. Ker pa so l. 1821. izločili dekliške ustanove iz dijaškega zaklada in so ustanovili za te poseben zaklad, so ostale v dijaškem zakladu le še dijaške ustanove.

Iz dijaškega ustanovnega zaklada se dovoljujejo ustanove učencem ljudskih šol ter dijakom raznih srednjih in višjih šol.

L. 1866. je znašalo dijaškega zaklada premoženje 295.219 gld., in zaklad je imel tedaj 98 dijaških ustanov z več ustanovnimi mesti. Ko pa ga je prevzela dežela dne 29. septembra 1870. l., je znašalo njegovo premoženje 394.143 gld. 03 kr. v obveznicah ter 5020 gld. 84 kr. v gotovini, in ustanov je bilo tedaj že 117. Odkar je ta zaklad v oskrbi dežele Kranjske, je priraslo do konca l. 1898. še 51 ustanov, in njegovo premoženje je znašalo konec 1898. l. 962.043 gld. 36 kr.

2.) Učiteljski ustanovni zaklad. Ta zaklad je bil ustanovljen l. 1870., ko je prevzela dežela od c. kr. deželne vlade v oskrbovanje 4 ustanove, namenjene deloma učiteljskim vdovam, deloma v izboljšanje plač učiteljem. Prva ustanova te vrste je bila ustanova Nepomuka Schlackerja v glavničnem znesku 550 gld., potrjena l. 1836. Tej ustanovi so se pridružile v prihodnjih letih še 3 druge ustanovne glavnice, ki so znašale ob prevzemu, t. j. dne 24. okt. 1870. l., v obligacijah 12.800 gld. in v gotovini 581 gld. 52 kr. L. 1891. se je pa temu zakladu izročila tudi ustanovna glavnica 2765 gld. 74 kr., imenovana »ustanova vrtnarskega društva za ljudske učitelje«. Ta ustanova se je napravila vsled sklepa bivšega vrtnarskega društva, ki se je l. 1890. razšlo, in je namenjena za podeljevanje premij učiteljem, ki se pečajo z vrtnarstvom in sadjarstvom. Premoženje učiteljskega ustanovnega zaklada je naraslo do konca l. 1898. na 22.315 gld.

3.) Grofa Sauraua ustanovni zaklad za maše. Ta zaklad je bil izročen deželnemu zastopu l. 1867. ne le v shrambo, temuč tudi v popolno upravo. Nastal je l. 1742., ko je zapustil grof Korbinijan Saurau posebno glavnico v ta namen, da se izplača vsako leto iz obresti posebna ustanova enemu posvetnemu duhovniku pod pogojem, da bere 100 maš tiste dni, ko zborujejo stanovi. Upravljalo ga je prej pod nadzorstvom stanov nadzorništvo deželnih posestev, ustanove pa so oddajali izključno le stanovi. Od l. 1861. dalje oddaja dotične ustanove deželni zastop. Sedaj se plačuje iz tega zaklada le po 80 maš na leto in prispevek k pristojbini za branje sv. maše ob vsakoletni otvoritvi deželnega zbora. Ustanovna glavnica je znašala konec 1898. l. 2980 gld.

4.) Splošni dekliški ustanovni zaklad. Ta zaklad sestoji iz 4 ustanov, in sicer barona Gallenfellsa (iz l. 1806.), Friderika Weittenhillerja (iz l. 1770.), Jakoba pl. Schellenburga (iz l. 1715.) in Antonije Lerch

(iz l. 1859.). Ustanove so namenjene v podporo revnim deklicam, oziroma za prispevke k zaženilom. Prevzel ga je deželni zastop dne 23. julija 1870. l. Ustanovna glavnica je znašala 20.851 gld. 48 kr., a do konca l. 1898. je narasla na 25.415 gld.

5.) Dulerjev dekliški ustanovni zaklad. Tega zaklada ustanove je osnoval l. 1863. umrli posestnik Jožef Duler iz Velikih Škrjanč v Novomeškem okraju, ki je določil, da je obresti glavnice 6000 gld. porabljeni za tri dijake njegovega sorodništva, oziroma, ako bi se te ustanove ne mogle oddati, da je kapitalizirane obresti smatrati svoj čas za posebno ustanovno glavnico, katere obresti je porabiti za doto revnim dekletom, in sicer v prvi vrsti onim, ki bi bila ž njim v sorodstvu. In ker se obresti od l. 1863. do l. 1876., v katerem je bilo napravljeno ustanovno pismo, niso porabile, se je kapitalizirani znesek 5216 gld. 98 kr. naložil v zmislu ustanovnikove oporoke v poseben zaklad, iz katerega se dovoljujejo sedaj ustanove do najvišjega zneska 600 gld. Pravico podeljevati te ustanove ima c. kr. deželna vlada sporazumno z najstarejšim naslednikom ustanovnika.

Ta zaklad, ki ga ima deželni zastop od 26. feb. l. 1877. v shrambi, je imel konec 1898. l. 14.600 gld. premoženja.

6.) Sirotinski ustanovni zaklad. Ta zaklad je nastal l. 1854. po združitvi raznih ustanov v sirotinske namene; pridružila se mu je tudi ob priliki poroke Njeg. Veličanstva v isti namen določena ustanovna glavnica 14.500 gld. Ustanov je bilo prvotno le 7, a pozneje je njih število vsled volil raznih dobrotnikov znatno naraslo. Dne 30. septembra 1867. l., ko je prevzel deželni zastop sirotinski zaklad v oskrbovanje, je znašalo njegovo premoženje 165.777 gld.

Iz sirotinskega zaklada se plačujejo sirotam, oskrbovanim v sirotiščih v Ljubljani ali drugje, ustanove po 50 gld., 90 gld. in po 100 gld. Ustanovnih mest je nad 160. Razen ustanov se dovoljujejo iz tega zaklada tudi prispevki sirotiščem in manjše podpore sirotam.

Konec l. 1898. je znašalo njegovo premoženje 412.328 gld.

7.) Petra Pavla Glavarja ustanovni zaklad. Ustanovno pismo za ta ustanovni zaklad je bilo napravljeno 9. julija 1803. l. Njegovi dohodki so po izrecilu ustanovnika Petra Pavla Glavarja namenjeni v podporo revnih bolnikov iz župnije Komende in prebivalcem v okolišu nekdanje grajščine Landspreiske pri Trebnjem ter za vzdrževanje bolnice v Komendi, ki pripada ustanovnemu premoženju.

Ta ustanovni zaklad je prevzel deželni zastop dne 16. maja 1866. v oskrbovanje. Premoženje njegovo je znašalo tedaj v obveznicah in v gotovini skupaj 97.998 gld. 01½ kr. ter v terjatvah 13.200 gld. Konec leta 1898. je pa imel P. P. Glavarjev zaklad skupne imovine 241.510 gld.

8.) Kalistrov ustanovni zaklad. Ta zaklad je osnoval dne 17. decembra 1864. l. v Trstu umrli trgovec Ivan Kalister. Zapustil je glavnico 81.000 gld. v ta namen, da imajo nje obresti uživati prebivalci vasi Slavine in Koč ter drugih pod Slavinsko župnijo v Postojnskem okraju spadajočih vasi. Dne 29. septembra 1870. l., ko je prevzel deželni zastop to ustanovo v svoje oskrbovanje, je znašalo skupno premoženje

83.869 gld. 61 $\frac{1}{2}$ kr. Do konca l. 1898. je pa naraslo na 90.712 gld.

9.) Ustanovni zaklad Josipine Hotschevar. Ta zaklad je ustanovila Josipina Hotschevar iz Krškega ob priliki praznovanja 40letnega vladanja Njegovega Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. v prid vdovam, sirotam ter šolarjem mestne srenje in občine Radovljice. Ustanovna glavica je znašala 28.000 gld., in jo je prevzel deželni zastop z dovoljenjem c. kr. dež. vlade v Ljubljani v brezplačno upravljanje. Konec l. 1898. je znašalo skupno ustanovno premoženje 28.045 gld.

10.) Dr. Lovra Tomanova ustanovni zaklad. Vsled želje dr. Lovra Tomanova je ustanovila tega zaklada ustanovo z ustanovnim pismom z dne 1. junija 1872. l. njegova soproga Lujiza Tomanova. Glavno premoženje ustanove je hiša št. 59. v Kamni gorici, ki se je kupila za bolnico. Dalje so se pa k ustanovnemu premoženju pripisale tudi obveznice v vrednosti 1000 gld. Užitek vsega ustanovnega premoženja imajo reveži občine Kamne gorice. V shrambo in upravo je prevzel deželni zastop to ustanovo l. 1873. Njeno premoženje je do konca l. 1898. naraslo na 8176 gld.

11.) Hansa Adama Engelshauserja ustanovni zaklad. Tega zaklada ustanove je ustanovil Hans Adam grof Engelshauser z oporoko z dne 14. februarja 1671. l. Zapustil je glavico 25.100 gld. v ta namen, da se podelita vsako leto dvema ubožanima plemenitašema njegove rodbine posebni ustanovi. Pravico podeljevanja so imeli prej stanovi, sedaj pa jo ima deželni zastop v sporazumu s političnim deželnim oblastvom.

Prevzel je deželni odbor ustanovno premoženje dne 12. marca 1872. l. v oskrbovanje, in je znašalo tedaj skupaj 28.140 gld. 80 kr. Konec l. 1898. je imel ta ustanovni zaklad 27.662 gld. 40 kr. premoženja.

12.) Barona Lazarinija ustanovni zaklad. Dekan Ludvik baron Lazarini je ustanovil za ranocelnike l. 1795. posebno ustanovo z glavico 4840 gld., katero je potrdilo deželno glavarstvo z ustanovnim pismom z dne 23. novembra 1796. l.

Do l. 1895. je imela ustanovno premoženje dekanija v Leskovcu v shrambi, a l. 1896. je bilo izročeno deželnemu zastopu kranjskemu. V tem letu se je tudi premenila določba glede porabe dohodkov te ustanove. Določilo se je namreč, da jih ni porabljeni več za plače zdravnikov, nego v podporo bolnim osebam iz župnij Leskovec, Veliki Trn, Cerklje in Krško, in da naj razdeljujejo podpore dotični župni uradi.

Konec l. 1898. je znašalo ustanovno premoženje 4932 gld. 05 kr.

13.) Flödnigov ustanovni zaklad za slepe. Ta zaklad je prevzela dežela Kranjska 26. julija 1870. l. v oskrbovanje s premoženjem 46.711 gld. 47 kr. Ustanovljen je bil na podlagi ustanovnega pisma c. kr. deželne vlade z dne 3. novembra 1860. l., v katerem je potrjeno, da je dne 23. maja 1857. l. umrl c. kr. gubernijalni svetnik Karel baron Flödnig zapustil posebno ustanovno glavico v ta namen, da se podeljujejo podpore slepim sirotam, rojenim v župniji Smledniški ali sploh na Kranjskem. Ustanovna glavica se je pozneje pomnožila še z volilom nekega prof. Leop. Nathana v znesku 100 gld.

Konec l. 1898. je znašalo ustanovno premoženje 99.250 gld.

14.) Ilirski ustanovni zaklad za slepe. Temelj temu zakladu je položil l. 1826. ravnatelj dvornega arhiva Megerle pl. Mühlfeld, ki je dovolil, da so se stekala izkupila za njegovo spomenico »o občekoristnih zavodih, ustanovljenih pod vladjo Njega Veličanstva cesarja Franca I.«, v poseben zaklad, iz katerega bi bilo dovoljevati podpore slepim v Ilirski provinciji. Premoženje tega zaklada se je pomnožilo v poznejših letih z izkupili nekega drugega spisa Megerlejevega in Adolfa Bäuerleja. L. 1829. je bil v ta zaklad oddan tudi znesek 55 gld., ki se je nabral po globah za policijske prestopke. Nadaljno oddajanje glob v ilirski zaklad se je ustavilo z dvornim dekretom z dne 7. septembra 1831. l., št. 19645, ter določilo, da pripadajo vse disciplinarne globe kernalnemu zakladu. Ilirskemu zakladu so bila pozneje oddana še volila raznih dobrotnikov.

Ustanovno pismo se prvotno ni napravilo, temuč se je šele z gubernijalnim dekretom z dne 4. januarja 1834. l., št. 27717, določilo, da imajo užitek tega zaklada ne le slepi otroci iz Kranjske, nego tudi iz Koroške, ki je bila del Ilirske provincije.

Deželni zastop je prevzel ta zaklad dne 26. julija 1870. l. v oskrbovanje, in je znašalo tedaj njegovo premoženje 6847 gld. 32 kr. Naraslo je do konca l. 1898. na 8858 gld. (Dalje prih.)

Trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko.

Trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko je imela dne 23. julija t. l. v dvorani ljubljanskega mestnega magistrata pod predsedstvom zborničnega predsednika gosp. Josipa Kušarja in ob prisotnosti vladnega zastopnika gosp. c. kr. dvornega svetnika dr. pl. Rülina javno sejo, katere so se udeležili zbornični svetniki: gg. Iv. Baumgartner, Oroslov Dolenc, Andrej Gassner, Franc Hren, Anton Klein, Franc Kollman, Josip Lenarčič, Karel Luckmann, Franc Omersa, Friderik Pauer, Karel Pollak, Feliks Stare, Feliks Urbanc in Jernej Žitnik.

Predsednik je otvoril sejo, pozdravil zbornične člane in imenoval za overovatelja zapisnika gg. Franca Hrena in Karla Pollaka. Predsednik je naznanil nato dopis c. kr. deželne vlade, da se je vsled ukaza c. kr. trgovskega ministrstva z dne 27. marca 1901. l., št. 64555 ex 1900, odobril računski zaključek zbornični za l. 1899. z izkazanimi prejemki 33.779 gld. 61 $\frac{1}{2}$ kr. in izdatki 10.186 gld. 89 kr., torej s končnim blagajničnim ostankom 23.592 gld. 72 $\frac{1}{2}$ kr.; potrdil se je obenem tudi račun o pokojninskem zakladu zborničnih uslužbencev s prebitkom 17.500 gld. v efektih, 3930 gld. 24 kr. v hranilničnih vlogah in 52 gld. 26 kr. v gotovini, dalje račun o ustanovnem zakladu s prebitkom 4800 gld. v efektih, 144 gld. 19 kr. v hranilničnih vlogah in 2 gld. 66 kr. v gotovini. Zbornica je vzela to na znanje.

Dalje je prebral predsednik dopis upokojenega zborničnega tajnika cesarskega svetnika Iv. Murnika, ki sporoča, da je že pred leti sklenil, ob petdesetletnici

trgovske in obrtniške zbornice podariti zbornici portrete vseh njenih predsednikov. Ž njimi naj bi se okrasili prostori zbornične pisarne ter počastili možje, ki so predsedovali zbornici in se trudili za prospah po zbornici zastopanih interesov. V ta namen je naročil gospod cesarski svetnik akademičnemu slikarju M. Jami, naj po fotografijah izgotovi portrete zborničnih predsednikov: L. C. Luckmanna, V. C. Supana, Josipa Kušarja, Aleksandra Dreota, dr. Josipa Poklukarja, Vasa Petričiča in Ivana Perdana. To delo je sedaj dovršeno. Zbornica je ponudbo cesarskega svetnika Murnika sprejela s slava-klici in sklenila, da se omejeni portreti obesijo v zborničnih prostorih.

Zbornični tajnik dr. Viktor Murnik je poročal nato o uvedbi nedeljskega počitka v trgovskem obrtu v Ljubljani. C. kr. deželna vlada, kateri je došla anonimna prošnja, naj bi zaukazala popoln nedeljski počitek v trgovskem obrtu v Ljubljani vsaj za čas od 15. junija do 15. septembra vsakega leta, je z ozirom na gibanje, ki se je v tej zadevi pričelo v Ljubljani, pozvala trgovsko in obrtniško zbornico, naj se izjavi o tej stvari; sicer pa je tudi zbornici došla slična anonimna prošnja. Poročevalec je poudarjal, da je želeli, da se to vprašanje reši ugodno za trgovske uslužbenke. Dosedanje poizvedbe pa so pokazale, da je vse interesente zadovoljujoča ureditev nedeljskega počitka kakor povsod drugod tako tudi pri nas jako težka stvar. Zadeva tangira toliko različnih interesov, da bo treba še vsestranskih in temeljitejših poizvedb, nego so se mogle izvršiti doslej v tem kratkem času, ki je bil na razpolago, predno se bo moči izjaviti podrobno. Le da se stvar pospeši pri tistih faktorjih, ki pridejo tu v prvi vrsti v poštev, se je zadeva že danes spravila pred plenarno sejo. Po mnenju odsekovem so namreč izjave obrtnih zadrug največjega, da, odločilnega pomena za dobro in trajno rešitev tega vprašanja. Le v okviru predlogov prizadetih zadrug more po odsekovem mnenju deželna politična oblast skrčiti, oziroma izključiti delo ob nedeljah. Odsek more podpreti to svoje mnenje z ukazom c. kr. trgovskega ministrstva z dne 28. marca l. 1900., št. 14.931, v katerem prijavlja nekemu političnemu deželnemu oblastvu, da njega mnenje, da je politična deželna oblast neodvisno od združnih predlogov, kakor jih ima v mislih člen IX., odst. 3 zakona z dne 16. januarja 1895. l., drž. zak. št. 21, že vsled dispozicije člena IX., odst. 2 ravno omenjenega zakona upravičena, odrediti morda tudi popolno izključitev nedeljskega dela v trgovskem obrtu, ni utemeljeno v zakonu; dalje da more omejitev šesturnega nedeljskega dela v trgovskem obrtu do popolne izključitve politična deželna oblast odrediti le v tistem obsegu, v kakršnem so tako omejitve sklenile dotične zadruge na občnih zborih in po prvi inštanci predlagale deželni oblasti, in končno da more odredba take omejitve postavnega šesturnega delovnega časa samo po sebi umevno stvarno in krajevno priti v poštev le za tiste obrte, za katere je po svojih pravilih ustanovljena zadruha, ki je stavila predloge. Pa tudi v ukazu z dne 31. maja 1900. l., št. 24.982, s katerim je c. kr. trgovsko ministrstvo sporazumno s pravosodnim in z ministrstvom za notranje stvari poslalo zbornici v izjavo načrt zakona,

s katerim se deloma izpreminja zakon z dne 16. januarja 1895. l., drž. zak. št. 21, pravi c. kr. trgovsko ministrstvo: nameravana izprememba zakona o nedeljskem počitku je motivirana s tem, da je bil doslej za primerno razširjenje nedeljskega počitka v trgovskem obrtu, četudi ga želi velika večina interesentov, v členu IX., odst. 3, predpisani postopek otežitev, da, če ena sama udeležena zadruha splošno zaželeni ureditvi ne pritrdi, nepremagljiva ovira. V imenu odsekovem predlaga zategadelj poročevalec, naj bi častita zbornica v tem zmislu poročala c. kr. deželni vladi in jo prosila, da bi sprožila tozadevno posvetovanje in sklepanje, kakršno ima v mislih člen IX., odst. 3. zakona z dne 16. januarja 1895. l., drž. zak. št. 21, o nedeljskem in prazniškem počitku, pri prizadetih zadrugah, v prvi vrsti pa pri gremiju ljubljanskih trgovcev.

Zbornični svetnik g. Karel Pollak je mnenja, da bi se zbornica vsaj v načelu lahko izrekla za nedeljski počitek. Govornik je za uvedbo popolnega nedeljskega počitka, in sicer iz dveh razlogov. Pred vsem z verskega stališča, ker je prvi temelj za uspeh blagoslov božji in je prav, da tudi trgovina posvečuje dan Gospodov. Poglejmo na Angleško, kjer nekatoičani bolj spoštujejo cerkvene zapovedi, nego pa mi katoličani. Potem pa je tudi v socialnem pogledu nedeljski počitek največje važnosti. Do enega dneva počitka po napornem, toliko ur na dan trajajočem tedenskem delu ima gotovo trgovski pomočnik vso pravico.

Zbornični svetnik g. Karel Luckmann poudarja, da ljudi ni smeti niti k dobremu niti k slabemu preveč siliti. Na Angleškem je mnogokaj le na videz, menda tudi z nedeljskim počitkom ne bo drugače. Govornik ni za to, da bi koga silili k delu, pa tudi ne za to, da bi od zgoraj koga silili k počitku, k lenobi. Zadeva ni lahka, treba jo je z vseh strani razmotriti, zato je za odsekov predlog.

Zbornični svetnik g. Jernej Žitnik se izreka za nedeljski počitek.

Zbornični svetnik g. Karel Pollak odgovarja g. Luckmannu, da ob 74 ur trajajočem tedenskem delu pač ni moči govoriti o lenarjenju.

Zbornični svetnik g. Josip Lenarčič se strinja s predlogom zborničnega tajnika. Ko bodo predlogi tu, se bo moči zbornici šele izjaviti. Tudi on je prijatelj nedeljskega počitka, pa iz drugih razlogov nego g. Pollak. Za obisk nedeljske službe božje je tako dana prilika uslužbencem. Pomisliti je pa treba, da pri nas niso dani isti pogoji za nedeljski počitek kakor na Angleškem, in da pri nas še nismo splošno spoznali veljave angleške prislovice »times is money — čas je denar«, in da niti delavnika ne izkoristimo s tako intenzivnim delom kakor na Angleškem. Zlasti pa je treba uvaževati, da na deželi ljudstvo večinoma ob nedeljah prihaja v prodajalnice, ker ob delavnikih nima časa za to. Popoln nedeljski počitek je pač mogoč v industrijalnih podjetjih, v trgovini pa je težko izvedljiv, kvečjemu v večjih mestih. (Konec prih.)

Društvene vesti.

Slovensko trgovsko društvo „Merkur“ je imelo pretekli mesec več sestankov. Razpravljalo se je jako živahno vprašanje o nedeljskem počitku pri trgovini v Ljubljani in sklenilo, energično delovati na to, da izginejo predsodki, ki vladajo tujcem glede tega vprašanja. Na drugi strani pa je tudi prodrlo spoznanje, da treba v tej zadevi vzajemnega postopanja vseh udeležencev, ako naj se stvar dobro in trajno uredi. Odbor pa je v svoji seji dne 1. avgusta t. l., uvidevši, da je vse udeležence zadovoljujoča ureditev nedeljskega počitka mogoča le sporazumno z vsemi interesiranci, naročil predsedstvu, naj pozove trgovsko in obrtno društvo, da skupno s trgovskim društvom »Merkurjem« priredi javen shod, na katerega je povabiti vse trgovce in njih uslužbence ter tudi obrtnike in zlasti načelnike obrtnih združenj v Ljubljani.

Oglasi posredovalnega odseka društva „Merkur“.

Išče se:

1 trgovski pomočnik za trgovino špicerijske stroke v Postojini.

1 trgovski pomočnik za trgovino z mešanim blagom na Rakeku.

Službe iščeta 2 trgovska pomočnika špicerijske stroke, od katerih je eden prost vojaščine.

Raznoterosti.

Dne 26. julija 1901. l. je nemški oficijalni »Reichsanzeiger« objavil **načrt novega nemškega carinskega tarifa**. Z ene strani se motivira ta korak nemške vlade s tem, da je imela svoj *fait accompli*, ker je nekaj časa prej že neki južnonemški list razglasil v glavnih potezah novi načrt in je bilo vrhutega še znano, da imajo novi tarif tudi že Angleži v rokah. Z druge strani se domneva, da je menda vlada sama eskamotirala načrt v javnost, da najde v razburjenem občinstvu oporo proti prenapetim zahtevam agrarcev. Toda bodi temu kakorkoli, gotovo je došel zvezojočim publicistom v sicer nevhvaležni dobi kot pravi božji dar. Čim so se izvedele in premotile nove tarifne postavke za posamezne predmete, zašumelo je po vseh listih, in reči se mora, da toliko plodne in brezplodne diskusije že dolgo ni bilo. Od vseh strani se je zdeloval in se še zdeluje načrt. Ne le v Nemčiji sami in v najbolj interesiranih državah: v Rusiji, Združenih državah in v Avstriji se debatira in piše o novem tarifu, tudi male države kakor Rumunija so se oglasile. Poudarjamo, da je to, kar je »Reichsanzeiger« objavil, šele načrt. Predno postane zakon, poteče še mnogo vode v morje. Izpogovorita se zvezni svet in pa državni zbor. Za našo državo posebej postanejo eventualne nove nemške carinske določbe aktualne šele l. 1903., ko poteče sedanja trgovinska pogodba.

Načrt novega carinskega tarifa se odlikuje po svoji tehnični dovršenosti, ker je fino in premišljeno specificiran, t. j. ne navaja kratkomalo generalnih postavk za blago iste vrste, ampak vpoštevata na spreten način različice v vrsti sami. V celoti ima načrt 1448 postavk ali pozicij, dočim jih je v sedaj veljavnem avstrijskem l. 544. Posebno očitna razlika je pri železnini, kjer novi nemški načrt navaja 125 postav, a sedanji avstrijski tarif jih ima 37. Tako premišljeno specificiran tarif je neverjetne važnosti pri sklepanju trgovinskih pogodb, kjer vsak kompaciscent le tedaj popušča in da, ako mu ima nasprotnik kaj ponuditi; čim več pa je postavk, tem več je mogočih tudi ponudb. Obenem je tako lažje vpoštevati vsakovrstno konkurenco. Če tako dobro pripravljena država trči pri sklepanju pogodb na nepripravljeno ali slabo pripravljeno državo, izid ne ostane niti za trenotek negotov. Novi načrt je urejen sistematično, t. j. našteva carini podvržene predmete iste vrste združeno v skupinah, in tako lažje odgovarja zahtevam procvete industrije nego alfabetično urejen. Že iz formalne ureditve novega načrta je povzeti, da vodilni krogi v Nemčiji niso zoper obnove in sklepanje trgovinskih pogodb v bodočnosti, marveč vedo, da jih živo potrebujejo; zato pa pridejo na dogovore dobro pripravljeno.

V stvarnem oziru je novi načrt plod dolgotrajnih naporov vzhodnolabskih agrarcev-plemičev, ki so z občudovanja vredno

doslednostjo in žilavostjo od l. 1892., odkar se je ustanovila velika zveza poljedelcev, znali širiti svoj vpliv tako, da je pri sedanji politični konstelaciji v državnem zboru verjetno, da prodor v zbornici z načrtom, ki je njih dete. Načrt je strogo protekcionisten in nalaga zlasti na cerealijske in na mesnino vseh vrst tako visoko carino, da moremo govoriti o bodočem nemškem carinskem sistemu stroge obrambe. Načrt kaže takozvani dvojni tarif: a v ton omni tarif, t. j. oni, ki ga uvaja država po svoji volji, ne oziroma se na druge države, ki pa ne ovira, da država po pogodbah dovoljuje ugodnejšo carino; in pa minimalni tarif, ki določa najnižjo po pogodbi dopustno carino. Dvojni tarif je bil stara želja nemških agrarcev, in se dejstvo, da se je sprejel v novi načrt, navaja kot najeklatantnejši dokaz agrarske premoči. V Nemčiji sami je naletel načrt na velikanski odpor. Razen agrarcev, ki se veselo svoje zmage, je vse ogorčeno zaradi novega tarifa, ki pomenja splošno podražbo najvažnejših viktualij. Za cvetočo nemško industrijo, ki se sedaj še lahko kosa z angleško, utegnejo postati nove carinske določbe, če postanejo zakon, naravnost eksistenčnega pomena, ker se je industrija razvila v zadnjem desetletju ob ugodnih trgovinskih pogodbah, katere so ji odprle prostrana svetovna tržišča, kjer je razpečevala svoje izdelke, in ji omogočile cenejše delo, ker je bil olajšan import kruha in drugih živil. Oni, ki so potovali kedaj po Nemčiji, radi pripovedujejo, koliko ceneje se živi na Nemškem.

Novi načrt carinskega tarifa občutno prizadene Rusijo, ameriške države, in kar je za nas dolgoletne zaveznike kaj neprijetno, zlasti tudi Avstrijo. Prizadete države bodo seveda mislile na odpor in proti »diabolskim postulatam« agrarske velemoči odgovorile, če treba, z retorizijo.

Glede posameznih važnejših carini podvrženih predmetov omenjamo, da je za žitne pridelke: pšenico, rž, ječmen in oves določena minimalna carina. Pšenico uvažata Rusija in Amerika, rž pa je najvažnejši import Rusije. Avstrija in Rusija izvažata ječmen, in po pogodbi znaša sedaj carina na ječmen 2 marki od q , načrt pa določa minimalno carino 3 marke od q , torej prav za 50% večjo. Otrobi so sedaj carine prosti, načrt navaja avtonomno carino 1 marke od q . Za hmelj velja sedaj po pogodbi carinski postavek 14 mark, avtonomna carina novega načrta je 40 mark od q . Glede carine od ječmenovega slada in pa od pšenične moke se lahko reče, da je v pravem pomenu obrambna carina, ker je za ječmen in pšenico neprijetno nižja carina določena nego za ječmenov slad in pa za pšenično moko. Za hmelj se sedaj plačuje pogodbeno carina 14 mark od q , načrt zahteva avtonomno carino 40 mark od q . Občutno prizadeta je po določbah novega tarifa lesna industrija. Neobdelani les ostane carine prost, za obdelani les pa se povečuje carina od 85 mark na 125 mark od vagona. Posledica je, da se bode izvažal le surovi les. Pri usnju se zvišuje carina za skoro 100%, za izdelke iz usnja, kakor rokavice, prav za 100%. Kar se specijalno tiče avstrijskega izvoza, je omeniti carino od mesa in živine, surovega masla, jajc, kuretine. Doslej velja za import volov in krav pogodbeno carina 9 mark od q , novi tarif določa avtonomno carino pri volih 12 mark od q , pri kravah 25 mark od q . Od jajc je sedaj plačati 2 marki od q , v tarifu je označena avtonomna carina 6 mark od q . Carina od železnine ni mnogo povišana proti carini od drugih predmetov, izvzemši nekatere izdelke, kakor žage in pile, od katerih zahteva načrt za 300, oziroma 150% višjo carino, nadalje pri kolesih in šivalnih strojih za 600, oziroma nad 300% višjo carino. — Za italijanski import je načrt dokaj ugoden, zlasti za laške vrtnarje, ki uvažajo v Nemčijo različne južne prikuhe. Toda povišala se je carina na vino, sveže grozdje in vinsko drozgo. Postavila pa se ni od agrarcev zahtevana carina na laško zgodnje sočivje, ki naj bi bila tem višja, čim zgodnejši je letni čas, torej nekaka »luksus-carina«, katero je laški politik Luzzatti imenoval »nemški davek na laško solnce«.

Po tem, kar se je izza nemških kulis zadnje mesece slišalo, se je splošno domnevalo, da bode načrt novega carinskega tarifa odgovarjal agrarskim zahtevam. Neprimerno visoke, deloma monstrozne številke različnih tarifnih postavk pa so obudile strmenje in razočaranje tembolj, ker so došle tako nepričakovano v javnost.

*

„Prvo jugoslovansko tovarno za kavne surogate, figovo in sladno kavo v Ljubljani“ je pred kratkim ustanovil podjetni trgovec in tovarnar gospod Ivan Jebačin. O tem za Slovence

jako pomembnem podjetju, ki mu želimo najlepšega razvoja, nam je došlo naslednje poročilo: »To važno narodno podjetje gospoda Ivana Jebačina, trgovca, tovarnaja in zalagatelja kavnih primesi v prid družbe sv. Cirila in Metoda, je blagoslovil družbeni prvomestnik, preč. mons. Tomo Zupan. Vsak Slovenec mora najiskrenejše pozdravljati to novo tovarno, ker je zadelala precejšnje vrzel na polju narodne obrtnosti in bo dajala zaslužek domačinom. Če pripomnimo, da se samo na Kranjskem porabi 300 vagonov kavne primesi (cikorije), ki dohaja večinoma iz drugih dežel, kjer ostaja dobiček in kamor se plačuje delo za izdelovanje, bo vsakomur jasno, da gre mnogo našega denarja v žep tujemu podjetniku mimo domačih dela pogrešajočih rok. Z domačim podjetjem pa se koristi tudi družbi sv. Cirila in Metoda. Ta bi dobivala od zgoraj navedene letne množine po 30.000 gl. ali 60.000 kron letne podpore samo s Kranjskega; približne dohodke pa bi dajale ostale slovenske dežele. Tu in v drugih predmetih, ki se izdajajo družbi v prid, je skrit velik naroden zaklad. Slovensko rodoljubje! Sezaj po njem, polagaj ga na domovinski altar! In s takimi sredstvi bi se razvilo naše šolstvo oh jezikovnih mejah tako, kakor si najrodoljubnejše srce le želeči more. Ko še omenjamo, da je gosp. Ivan Jebačin povodom blagoslovljenja svoje tovarne daroval družbi sv. Cirila in Metoda 400 kron, izrekamo obenem domoljubno prošnjo: Slovenke in Slovenci! Rabite, zahtevajte, priporočajte vselej le te izborne izdelke domače industrije v čast in ponos slovenskemu imenu, v korist slovenskega dela in v propeh vseslovenske šolske družbe«.

Deželni zbor kranjski, o čigar letošnjem delovanju smo poročali deloma že v prejšnji številki, je v svojih poznejših sejah obravnaval vse ostale račune raznih zakladov za l. 1899. in njih proračune za l. 1901. ter rešil razne peticije, letno poročilo in druge izročene mu predloge. Pri dotičnih razpravah, ki so se vršile vseskozi mirno in brez političnih debat, a ne s posebnim zanimanjem, se je sklenilo marsikaj, s čimer se bo baviti prihodnjemu deželnemu zboru z novoizvoljenimi močmi. Da torej završimo poročilo o delovanju z letošnjim zasedanjem poslovičnega se deželnega zbora, naj bodo tu navedeni še nadaljni njegovi sklepi in ukrepi.

Glede deželne bolnice je deželni zbor sklenil, da je v njej ustanoviti lastno lekarno in eventualno ukreniti potrebne korake, da postane ta lekarna javna. Sprejel je zakon o uredbi pristojbin za ogledovanje mrličev, veljaven za vojvodino Kranjsko, izvzemši deželno stolno mesto Ljubljano. Po tem zakonu so občine upravičene, pobirati za ogledovanje mrličev pristojbine do najvišjega zneska treh kron od vsakega mrliča. Določiti visokost te pristojbine v mejah tega najvišjega zneska, pristoji občinskemu odboru proti odobritvi po deželnem odboru. Pristojbina se plača iz zapuščine ogledanega mrliča in pripade občinski blagajnici. Če zapuščine ni, jo plačajo tiste osebe ali zakladi, kateri so dolžni plačati pogrebne stroške. Sprejel se je dalje po deželnem odboru predloženi načrt zakona o prekrbovanju trga Postojine z vodo. Po tem zakonu bi znašali vsi stroški za zgradbo vodovoda 153.000 K, in bi prispevale država 68.640 K, dežela 28.800 K in trška občina Postojina 55.560 K. Dogovor, sklenjen l. 1897. med deželnim odborom in c. kr. deželno komisijo za agrarske operacije gled nastavljanja zemljemerskega osebja za agrarske operacije, se je izpremenil, in sicer tako, da se letni prispevek, ki ga ima dežela plačevati državni blagajnici, za l. 1901. zviša od 40.000 K na 46.000 K, za nadaljna leta, t. j. od 1. januarja 1902. l. dalje pa na 50.000 K. Določilo se je obenem tudi, da se razteza veljavnost dotičnega dogovora tudi na zemljemersko osebje, ki se bo potrebovalo za zlaganje kmetijskih zemljišč vsled zakona z dne 7. novembra leta 1900. (drž. zak. št. 28.) Naročilo se je tudi deželnemu odboru, da se zaradi izvršilnih predpisov k zakonu za zlaganje zemljišč obrne do c. kr. deželne vlade. Pri razpravljanju o letnem poročilu deželnega odbora glede obrtnega pouka se je sklenilo: 1.) Deški rokotvorni pouk se označi kot važen del ljudskošolskega pouka; 2.) zanj je vpeljati posebno nadzorstvo; 3.) določiti je za poučevanje stalne nagrade; 4.) delovati je na to, da se osnuje rokotvorni tečaj za ljudske učitelje, in sicer na c. kr. obrtnih strokovnih šolah v Ljubljani; 5.) o vsem tem naj deželni odbor resno premišljuje in deželnemu zboru v prihodnjem zasedanju poroča. Pri razpravljanju o ljudskem šolstvu

se je deželnemu odboru naročilo, naj ukrene, da se bodo predpisi glede pokončevanja hroščev strože izpolnjevali, pri deželnem šolskem svetu pa naj bi izposloval, da se bo pričlenjal dopoldanski pouk v ljudskih šolah ob času, ko je največ hroščev, skozi 14 dni eno uro pozneje v ta namen, da se šolska mladina čim več udeležuje nabiranja hroščev.

Pri točki o šolstvu sploh se je deželnemu odboru naročilo, stopiti v dogovor z deželnim šolskim svetom, da se bo dala učencem slovenskih paralel na realni prilika, učiti se tudi laškega jezika. Nameravani javni meščanski šoli v Postojini, ki si jo ustanovi postojinski šolski okraj ali pa postojinska trška občina s pomočjo drugih faktorjev, se je pa zagotovila redna deželna subvencija; to bo določiti po potrebščini za plače učiteljskega osebja, ali pa bo deželi prevzeti plačevanje učiteljev. O poročilu glede ustanovitve zimske kmetijske šole za Gorenjsko je deželni zbor, vzdržujoč sklep z dne 3. maja 1900. l., vnovič sklenil, da je ustanoviti kmetijsko šolo nižje vrste s praktičnimi poletnimi tečaji v kakem planinskem kraju na Gorenjskem, da pa se je pri tem posebno ozirati na mlekarstvo in planinarstvo in na to, da ne bodo stroški te šole znašali ne leto nad 12.000 K. V ta namen se je deželnemu odboru naročilo, naj takoj vzame v najem v osredju gorenjskega planinskega sveta ležeče posestvo, skliče zaradi sestave učnega načrta, katerega tendenca bodi praktični pouk prebivalstva v dotičnih kmetijskih vršbah, poseben komite in se zaradi pokritja stroškov za ustanovitev in vzdrževanje šole obrne do c. kr. vlade s prošnjo za primerno državno podporo. Pri tej priliki se je deželnemu odboru tudi naročilo, naj poizveduje in poroča, ali bi ne bilo v prid poljedelstvu, ako bi se osnovala na Notranjskem v Košanski dolini poljedelska šola.

O dopisu železniškega ministrstva za prispevek k stroškom za gradnjo Bohinjske železnice in železnice skozi Karavanke se je sklenilo: Deželni zbor vojvodine Kranjske obžaluje, da ne more prispevati k stroškom za gradnjo Bohinjske železnice in železnice skozi Karavanke, ker imajo železnice, katere je vsled zakona z dne 6. junija 1901. l., drž. zak. št. 63, zgraditi tudi čez Ture, Karavanke in Bohinj do Trsta, služiti v prvi vrsti skupnim državnim koristim; dalje, ker je dežela že sedaj v obilni meri obvezana pri lokalnih železnicah, in ker je gospodarski položaj dežele Kranjske sploh neugoden, osobito vsled raznih katastrof, ki so zadele prebivalstvo v zadnjih letih. Deželnemu odboru se je naročilo, prijaviti ta sklep c. kr. železniškemu ministrstvu.

Glede zakona o razlastitvah pri napravah in vršbah električnih daljnovodov, ki je bil sklenjen l. 1899. l., a ni bil potrjen, ker spada ta zadeva v delokrog državnega zbora, se je deželnemu odboru naročilo, naj predloži vse gradivo državnemu zboru s prošnjo, da se izdela poseben načrt državnega zakona, ki naj bi se nujno obravnaval.

Deželnemu odboru se je dalje naročilo, naj potrebno ukrene, da se na Kranjskem ustanove skupne sirotinske blagajnice.

Vsled prošnje županstva v Šmihelu-Stopičih za pomoč proti ciganom se je deželnemu odboru naročilo, naj opozarja županstva na dotične ministrske odredbe, katerih strogo izvrševanje bo gotovo imelo povoljne uspehe.

O samostalnem predlogu vseh strank v deželnem zboru glede pasivne volilne pravice deželnih služnikov se je sprejel načrt zakona, s katerim se določa, da deželni služniki, izvzemši okrožne zdravnike in ljudske učitelje, za dobe svojega službenega razmerja ne smejo biti izvoljeni za deželne poslance. Glede pospeševanja gradnje lokalnih železnic so bili sprejeti nastopni nujni predlogi: Potreba železniške zveze Tržiča s primerno točko Rudolfove železnice je že dolgo in vsestransko priznana, ter je zanjo pred več leti ne le dežela, temuč tudi država zagotovila večjo podporo. Ker je sedaj definitivno določeno, da naj se ta nova železnica zgradi od Kranja, izreka deželni zbor, da vzdržuje sklepe glede deželne podpore, naroča pa deželnemu odboru, naj v prvi vrsti in z vso vnemo deluje na to, da se projekt te železniške zveze čimprej s primerno podporo in s sodelovanjem države finančno in zakonito zagotovi ter brez odloga tudi izvrši. 2.) Deželnemu odboru se dalje naroča, naj še nadalje in uspešneje deluje na to, da se zvežejo premogokopi v Št. Janžu po lokalni železnici z Dolenjskimi železnicami, in sicer v smeri mimo Mokronoga. Delovati je dogovorno z

vlado in obravnavati z interesenti. Vzdržuje se pa tudi glede te železniške proge sklep, s katerim se je svoječasno dovolila deželna podpora. 3.) Deželni odbor se pozivlje, naj glede projektov za ostale železnice na Kranjskem, ki so se pri raznih prilikah že naglašale, prične poizvedovati o razmerah in gospodarskih potrebah dotičnih krajev, in sicer v ta namen, da se določi natančen program za vse kranjske lokalne železniške zveze in na podlagi tega prične posebna akcija po deželnem zboru. Deželni odbor se pa tudi pooblašča, da nastavi za primeren čas strokovnjaka, ki mu bo pod njegovim vodstvom in po dogovoru z železniškim svetom izvršiti vsa dotična pripravljala dela. V pokritje potrebnih stroškov se da na razpolago 10.000 K kredita iz železniškega zaklada. Končno se dovoljuje, da se izplačujejo iz železniškega zaklada predplačila konsorcijem in tudi posameznim osebam, pripravljenim, po dogovoru z deželnim odborom in železniškim svetom pričeiti z deli za kakršnekoli deželi koristne lokalne železnice.

Neizpremenjene je sprejel deželni zbor predloge deželnega odbora glede prenehanja pobiranja samostojne deželne naklade na žganje, o katerih smo že poročali v št. 4.

V zadnji seji je pa deželni zbor odobril računski sklep deželnega zaklada za l. 1899., ki je imel dohodkov 1,646.748 gld. 49 kr., stroškov 1,536.127 gld., torej prebitka 110.621 gld. 49 kr. Proti proračunu je bil račun l. 1899. ugodnejši za 118.338 gld. 49 kr. Na prosto razpolago je imela dežela konec l. 1899. znesek 153.792 gld. 24 $\frac{1}{2}$ kr. Odobril se je z rač. sklepom tudi razkaz imovine z aktivni 2,658.932 gld. 50 $\frac{1}{2}$ kr. ter s pasivi 699.396 gld. 15 $\frac{1}{2}$ kr., torej s čisto imovino 1,959.536 gld. 35 kr.

V isti seji se je s čudovito naglico — v treh četrtinkah ure — brez generalne debate rešil deželni proračun. Pri specialni debati o potrebščini za pouk, omiko in umetnost se je deželni zbor izjavil, da je potrebno, da se ohrani in ne obtežuje krošnjarstvo za tiste kraje in okraje, kjer se je prebivalstvo zaradi ubošva ali nepridobitnosti od nekdanj pečalo z njim, posebno krošnjarstvo z lastnimi izdelki domače industrije. Z ozirom na to izjavo se je deželnemu odboru naročilo, naj jo še pred zasedanjem državnega zbora prijavi c. kr. vladi s prošnjo, da ne pritrdi nobeni bistveni izpremembi zakona o krošnjarstvu, s katerim bi se odpravile sedanje v § 17. ces. patenta z dne 4. sept. 1852. l. (št. 252 drž. zak.) in drugih naredbah prebivalcem posameznih krajev naše dežele zajamčene pravice in ugodnosti in onemogočilo ali vsaj bistveno obtežilo krošnjarstvo, kakor je bilo od nekdanj v navadi. Pri ostalih poglavjih proračuna ni bilo specialne debate, ter je bila potrebščina deželnega zaklada, kakor jo je določil finančni odsek na podlagi predlogov deželnega odbora, odobrena in istotako tudi pokritje. Zaradi pokritja končnega primanjkljaja, ki znaša 2,428.254 K, so se predlogi deželnega odbora*) sprejeli s to izpremembo, da je samostojno deželno naklado na žganje pobirati le do 31. avgusta t. l. Nadalje so se pa sprejele tudi naslednje po finančnem odseku predlagane resolucije:

1.) Deželnemu odboru se naroča, naj se udeleži zakupne dražbe užitnine na Kranjskem kot ponudnik v imenu dežele, in sicer pri vseh zakupnih dražbah, katere se bodo vršile do prihodnjega deželnozborskega zasedanja. Obenem se deželni odbor tudi pooblašča, da stopi s cesarske vlado v dogovor zaradi izključnega prevzema užitninskega zakupa v vseh okrajih dežele Kranjske, in sicer izvendražbenim potom.

2.) Deželnemu odboru se naroča, naj se vnovič obrne do cesarske vlade z nujno prošnjo, da bi predložila državnemu zboru načrt zakona o predodkazu realnih davkov deželam.

3.) Uvažujoč, da nastanjanje orožništva, službečega v prvi vrsti občedravnim, ne pa specifično deželnim interesom, nalaga deželnemu zakladu kranjskemu občutno breme, katero vrhutega še raste od leta do leta: smatra deželni zbor vojvodine Kranjske za pravično in potrebno, da se izpremene obstoječa zakonita določila glede nastanjanja orožništva, in da se po državnem zakonu uveljavi načelo, da je stroške za nastanjanje orožništva prevzeti državi, deželni zakladi pa da bi kvečjemu le nekoliko prispevali k tem stroškom.

Deželnemu odboru se naroča, naj ozniati to resolucijo visoki vladi, ki naj čimprej predloži primeren zakonski načrt državnemu zboru v ustavno razpravljanje.

*) Glej članek »Proračun dežele Kranjske za l. 1901.« v št. 4.

Kot zadnja točka zadnje seje je prišla v razpravo prošnja trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani za prispevek k ustanovitvi višje trgovske šole v Ljubljani. Po kratki debati se je glede te šole soglasno sklenilo: »Priznava se, da bi bila ustanovitev višje trgovske šole v Ljubljani koristna, ter se zato deželnemu odboru naroča, naj glede nje uredbe in glede stroškov zanjo stopi v dogovor s trgovsko in obrtniško zbornico v Ljubljani in naj deželnemu zboru v bodočem zasedanju o tem poroča ter mu stavi predloge, pri čemer pa se mu je ozirati na to, da letni deželni prispevek ne sme presegati vsote 10.000 K.

Vseh javnih sej, ki jih je imel deželni zbor v tem zasedanju, je bilo 14. Zaključil ga je deželni glavar dne 17. julija 1901. l. s kratkim opisom njegovega delovanja v minoli šestletni dobi in z zahvalo Njega Veličanstvu za deželno ustavo, dano deželi Kranjski pred 40 leti.

Razglas c. kr. finančnega ravnateljstva z dne 20. julija 1901. l., št. 11.909, naznanja, da so **dodatnemu davku na žganje** podvržene vse žgane opojne tekočine, ki bodo dne 1. septembra 1901. l. že v svobodnem prometu, ter tudi one, ki se pošljejo iz dežel ogrske krone ter iz Bosne in Hercegovine pred 1. septembrom t. l. pa dospejo do adresatov v tostranski državni polovici šele po 1. septembru tekočega leta. Dodatni davek na žganje znaša 20 h od hektolitrske stopinje (litra) alkohola. Pripomniti je, da pod besedami žgane opojne tekočine ni umeti le vseh tekočin, katere v vsakdanjem življenju imenujemo kratkomalo žganje, kakor brinovec, tropinovec, konjak, rum in raznovrstne likerje, marveč tudi druge tekočine, katere imajo alkohol v sebi, kakor alkoholovite parfumerijske izdelke, kolonjsko vodo, nadalje alkoholovite zdravilne tinkture. Vsem privatnim strankam, ki bodo imele dne 1. septembra 1901. l. v posesti zalogo žganih opojnih pijač nad 5 litrov alkohola, ter obrtnim strankam z zalogo nad 10 litrov alkohola nalaga zakon dolžnost, da najkasneje do 4. septembra 1901. l. pismeno prijavijo svojo zalogo pri oddelku c. kr. finančne straže, v čigar okolišju se nahajajo prijavi zavezane žgane opojne tekočine. Prijavo je izročiti v dveh izvodih, in sicer na posebnih obrazcih, katere je dobiti brezplačno pri oddelkih c. kr. finančne straže in pri c. kr. davčnih uradih. Interesirane kroge nujno opozarjamo, da natančno izpolnijo obrazce za prijavo, ker zakon kaznuje nerednosti pri prijavah in pa prikrajšanje dodatnega davka z občutno globo. Kakor svoj čas pri pobiranju dodatnega davka od sladkorja, prizadele bodo tudi sedaj pri dodatnem davku od žganja zahtevane prijave strankam dokaj mučnega posla, zato je hvalevredno, da razglas dovoljuje znatne olajšave pri napovedih. Ako namreč zaloga žganih opojnih tekočin ni večja od 5 hl brez ozira na množino alkohola, stranka ni zavezana napovedati alkoholovitosti. Istotako ni treba napovedati alkoholovitosti pri žganih opojnih tekočinah v zaprtih, v trgovini običajnih steklenicah, pri likerjih, oslajenem žganju, pri parfumerijskih izdelkih in zdravilnih tinkturah ne glede na njih množino. Dodatnega davka so proste v vsakem slučaju žgane opojne tekočine pri obrtnih strankah, če ne presegajo 10 litrov, pri privatnih strankah, če ne presegajo 5 litrov alkohola; nadalje je dodatnega davka prosto ono žganje, katero ne pripada državnemu žganjarini po doslej veljavnih zakonih, n. pr. če se rabi za znanstvene namene ali če se izvaja čez carinsko mejo. Žganja, katero dojde v začetkoma označenem času iz dežel ogrske krone ter iz Bosne in Hercegovine, ni treba v odmero dodatnega davka še posebej prijavljati, ker je po predpisih ces. ukaza z dne 20. julija 1901. l., drž. zak. št. 120, take pošiljatve, predno jih prevzame naslovnik, naznaniti pristojnemu oddelku finančne straže, da izvrši uradne posle in izda legitimacijski list. Pri tej priliki se prejemniku obenem odmeri dodatni davek. Na podlagi od strank podanih prijav prične finančna straža na licu mesta preiskovati, v koliko so prijave pravilne, oziroma resnične. Nato odmeri pristojno finančno oblastvo prve stopnje dodatni davek, ki ga bo plačati v teku 8 dni po prejemu plačilnega naloga. Vendar zakon določa, da se sme dodatni davek plačati v obrokih, izdelovalcem likerjev pa se lahko dodatni davek kreditira, ako polože varščino. Kdor se hoče poslužiti teh ugodnosti, mora vložiti prošnjo najkasneje do 4. septembra t. l. pri finančnem oblastvu prve stopnje, ako gre za obrok do 6 mesecev, daljše obroke sme dovoliti le c. kr. finančno ravnateljstvo. Natančnejše podrobnosti so razvidne iz razglašena c. kr. fi-

nančnega ravnateljstva v Ljubljani z dne 20. julija 1901. l., št. 11.909, ki si ga lahko vsakdo pogleda pri županstvih.

Kakor znano, se je doslej od žganja pobirala samostojna deželna naklada. Zakon z dne 8. julija 1901. l., drž. zak. št. 86, o povišanju davka na žganje in o naklonitvi dela te davščine deželnim zakladom v državnem zboru zastopanih kraljevin in dežel pa določa, da se za dobo od 1. septembra 1901. l. do 31. decembra 1909. l. odkaže 4·5253% kosmatega donosa za 20 h pri hektolitrski stopinji zvišane žganjarine deželi Kranjski le pod pogojem, če v tem času ne bo pobirala nikakršne samostojne naklade od žganja. Zategadelj je sklenil deželni zbor kranjski v svojem zadnjem zasedanju, da za dobo od začetka septembra 1901. l. do konca decembra 1909. l. v ozemlju vojvodine Kranjske ni pobirati samostojne deželne naklade. Stranke, katere so za žgane opojne tekočine že za naprej plačale sedaj obstoječo deželno naklado, lahko zahtevajo povračilo vplačanega zneska. V tem primeru naj navedejo v svoji prijavi dodatnemu davku podvrženega žganja množino, za katero zahtevajo povračilo, in pa povračilni znesek.

L I S T E K.

Železna devica.

Lahkomiselna mati priroda mi je naklonila v mladosti majhen životek pa turški okus. Cvetoč mladenič nisem tehtal dosti več nego odrastel kozel. Menda se ne motim preveč, ako trdim, da sem menda prav zaradi tega tem rajši občudoval težke krasotice od osemdesetih kil navzgor. Čim bolj je bila velika in debela, tem huje je tudi moja ljubezen vrela.

Škoda, da ne morem pokazati fotografij svojih zbranih ljubic. Zakaj jaz sem namreč že tak, da zahtevam od svojega dekleta precej prvi teden sliko, ki jo takoj numeriram. Št. 8 je bila mis Bum, takomenovana kraljica topov; bila je tako močnih in zdravih prsi, da je sprožila na njih lahko večkrat na dan precejšnji kanonček. In ob tem je tudi živela v neki komediji pod Tivoli. Iz tega, mislim, si utegneta vsaj približno izmeriti vročino mojih predzadnjih občutkov.

Vendar tudi mis Bum se ni mogla docela ukoreniniti v mojem srcu. Prekosila jo je, prej nego bi pričakoval, moja deveta ljubica, krščena na presladko ime Marička.

Lepa pomladanskega jutra sem korakal mirno po Zvezdi. Kostanji so cvetli. Na njih so veselo prepevali miloglasni vrabci, ljubljanski slavčki. Ob robu Zvezde pa so zehali krotitelji konj in radostno preklinjali za kratek čas. To občno veselje se je prijelo tudi mene, in moje srce se je jelo na stežaj odpirati vsemu lepemu, dobremu in debelemu.

Ko sem jo takole mahal s svojim malim kovčgom mimo Radeckega spomenika proti stari čitalnici, me je kar nenadoma začel žuliti levi črevelj. Nepredvidna mati priroda je dodala namreč orientalskemu okusu in suhemu telesu troje okraskov, kakršne ima le malokateri Slovenec. Vsi trije mi cveto kakor nalašč na palcu leve noge; imenujem jih od leve na desno: Cezarja, Pompeja in Krasa, vse skupaj pa triumvirat.

Reči moram, da je bil od te nepotrebne trojice zlasti Cezar presneto slabe volje. Ravno sem sklenil obupati, kar so zagledale moje razvajene oči velikan-

ske devico. Hipoma je izgubila kanonska kraljica vsako veljavo. Proti tej bujni neznanki sem jo moral primerjati shujšani viržinki. Adijo, mis Bum!

Mojemu duševnemu življenju je zasijala nova danica, to sem čutil prvi trenotek. Vsa kri mi je šinila iz srca in planila s strahovitim navalom naravnost doli v triumvirat. Cezar je užival posebno protekcijo in me silil, da sem vzdigoval nogo kakor Indijanec pri bojnem plesu. Tako sem se bližal deklici z mladeniškim naskokom. To napravi pri nežnem spolu vselej dober vtisk.

Ko sem bil dosti blizu, sem cenil gigantsko krasotico kosmato na sto kil in sem bil pripravljen, še kaj malega dodati povrhu. To premišljujoč pa bi se bil kmalu nekoliko ponesrečil. Kraj Radeckega spomenika je namreč počival delavec v jami, kjer je imel menda zavoljo plinovitih cevi nujnega opravka. Res ne vem več natanko, kako se je to zgodilo, — mahoma sem jahal na njegovem hrbtu. On me je takoj zapazil in se nevljudno zadril vame, rekoč:

»Prokleti hudič, ki tega škrica sem nosil! Kdo vas je tukaj jezdit prosil?«

Sedel sem malo ugodneje in molil levo nogo, s posebnim ozirom na Cezarja, previdno kvišku. Obenem sem pogledal gori. Gospodična je stala ob kraju jame in me motrila očividno z izrednim zanimanjem. Ravno sem ji hotel sporočiti, kako se mi godi, pa je delavec vzdignil svojo lopato, bržkone s trdnim namenom, da mi stori kaj žalega. Zakaj razen naju dveh ni bilo nikogar v luknji. Spoznal sem pretečo nevarnost in o pravem času nagovoril škodoželjnega možakarja.

»Ljuba duša!« sem dejal s sladkim poudarkom prve besede, »nikarte me izgrda ne podite iz svoje prijetne tovarišije! Podvizal se bom, da vas čimprej neham motiti v vašem prizadevanju, tako važnem za svetlobo stolnega mesta. Oprostite mi, prosim, da se vam opravičujem s tako nenavadnega sedeža na vašem častitem hrbtu, ki nimam do njega pravzaprav nobene pravice. Potrpite torej, da vam razodenem, kakšen prijatelj delavcev sem in kakšne nazore imam o socializmu . . .«

Žalibog, delavci vobče niso radovedni, in ta-le delavec, se mi zdi, je bil še posebno malo radoveden. Zastonj sem zapravljal dar zgovornosti. S tečno kletvico me je stresel s sebe. Zdaj pa me je hotel zgrabiti, da bi me! Toda rešila me je moja priznana hladnokrvnost. Povzdignil sem svoj glas močnejše in molil kovčeg roteče proti možu.

»Vaše blagorodjel!« sem ga nagovoril. »Dovoljujem si vas opozarjati na izvrstni cviček naše ljubljanske firme »Dideldajček & Kislica«. Izvolite, prosim, blagohotno poskusiti par kapljic. Cen nismo podražili čisto nič, temveč pošiljamo vsak sodček od najmanj dvajset kron franko, kar da rabat za skoro 6%. Rok 3 mesece z 2% skonto 8 dni à dato faktura. Roba fina. Roba, da poka! Roba di simpatija. Prosim vas vljudno še enkrat, da nas počastite s kakšnim večjim požirkom!«

Cviček in moje sladke besede so bile možu všeč in so ga pomirile. Začel sem torej preudarjati, kako bi prišel iz jame. Tu mi je pomolila gospodična svoj solnčnik, jaz sem se ga oprijel z desnico, delavec pa mi je pomagal nepristransko od zadaj z lopato; v

kratkem sem bil zopet na površju mile slovenske domovine.

Zahvalil sem oba rešitelja in se priklonil obilo zbranemu občinstvu za veselo sočutje. Potem pa se nisem nič več obotavljal in se predstavil dami rešiteljici z nevsakdanjo eleganco. Govoril sem pa menda takole:

»Velerodna gospodična! Marko Ilovar, zastopnik tvrdke »Dideldajček & Kislica«, rojen Ljubljčan, star šestindvajset let, neoženjen pa trikrat cepljen, ima visoko čast, da se vam tukaj predstavi s kratkimi besedami, če ne zamerite!«

»Prav nič,« se mi je nasmehnila. »Meni je ime Marička . . .«

»Marička. Krasno. Marko & Marička. Klasična firma. Početkoma skoro ni najti razločka. Usoda naju je hotela nekako združiti že pri krstnem kamenu, kaj mislite?«

»O kako ste poredni!«

»Prav nič. Bog ne prizadeni! Gospodična Marička, namenjen sem bil sicer v čitalnico in na kolodvor, vendar po teh dogodkih in v teh razmerah vas prosim ponižno, da vas smem spremiti do domačega praga.«

»Drago mi je.«

Pa sva šla skupaj! Tako sem se na najlepši način spustil v novo ljubezen in se zadovoljno pogrezal čimdalje globokeje. Ponosno sem stopal v senci njenega telesa skozi Zvezdo do njenega stanovanja v Gosposkih ulicah. Počasi sem izvedel, da je njen oče mesar nekje na Gorenjskem, ona pa da se uči kuhati v Ljubljani in da je ravno včeraj napravila rigoroz iz sirnatih štrukljev z odliko; potem, da bo slavila jutri, v nedeljo, svoj rojstni dan; naposled, da poroma zaradi tega s prijateljico k Božjemu grobu. In nasmehnila se mi je tako zapeljivo, da sem se ji takoj ponudil kot kavalirja za nedeljo.

Komaj sem se poslovil in obrnil, ko me je dregnil moj dobri prijatelj Čivko s koščeno roko v rebra. Čivko je pesnik in edini pravi slovenski genij. Spisal ni še nobene vrstice za tisk; pravi, da je ta roba pri nas preveč poceni, in da gre Slovincem rajši karami prodajat nego svoje misli. Takoj me je pozdravil:

»Uj ti preljubi Krompirček,
domačega cvička pastirček!
Da si mi zdrav in čil
kakor vesel krokodil,
ki je zapustil Nil,
da bi se na Dolenjskem kaj boljšega napil!«

»Servus!« sem mu odzdravil in se potrpežljivo pogladil po rebrih.

»I, kje si pa vendar izteknil to joro!« me je začel pikati.

»V Zvezdi naju je seznanil dobroten slučaj.«

»Pa te ni sram s tako debelo punco hoditi?« je zabavljajal.

»Ne bodi no siten,« sem ga prosil. »Njene oblike so bujne, njena dražest . . .«

»Debela dražest. No, sušice pa nima, sušice, ta železna devica. Naturno!«

»Ali ljubi moj Čivko!«

»In najmanj svoja dva centa ima, to moram reči.«

»Jaz tudi,« sem mu prikimal hvaležno, zakaj to je bila prva beseda, ki jo je izrekel v njeno pohvalo.

»Veš kaj? Jutri je njen rojstni dan. Naredi, naredi mi kakšno pesemco njej na čast! Verzi pa morajo biti nekoliko šepasti, sicer ne bo hotela verjeti, da so od mene.«

»Dobro, če kaj plačaš. Naturno!«

Požurila sva se v čitalnico. Dvoje poličkov vina in kislja jetra so prijatelju tako okrepčala fantazijo, da je bilo vsak čas pričakovati kaj lepega. Gledal je nekam na streho, zdaj debelo, zdaj pisano, in se veselil sam svoje genijalnosti. Pripravil sem svinčnik in papir, da bi stenografiral za njim. Naenkrat si je planil z roko v razmršene lase, udaril s pestjo na mizo in mi narekaval:

»Uj Marička!
da si mi zdrava in čila
kakor na paši divja kobila!«

»Kaj? Kako si izvolil reči?«

»Kobila,« je dejal Čivko sanjavo.

»Tega pa nikar ne,« sem ga pregovarjal. »Marička bo razžaljena, Marička bo jezna, če ne zameriš. Tako ne smeva.«

»Pa ne. Bomo pa drugače. Naturno. No, takole:

Uj Marička!
da si mi čila in zdrava
kakor pohvaljena bohinska krava!«

»Ali, dragi moj Čivko,« sem si dovolil ugovarjati, »te konjske in kravje rime ne bodo, se bojim, moje Maričke navdušile tako, kakor bi jaz rad.«

»Naturno!« je zagodrnjal Čivko. »K prirodi se moramo vrniti. Vse drugo je ričet.«

»Pardon — natakaj, poliček ga bova še — zlati moj Čivko, saj lahko ostaneva pri prirodi, če je že taka. Ali bi ne mogel vplesti namesto živali kakšne rožice v pesem ali kaj enakega?«

»Naturno!«

Okrepčal se je nanovo in zamišljeno pogledal na drugi konec strehe. Počasi se je z desnim kazalcem potrkal po čelu in, ko si je tako zadosti požgečkal svoje slavne možgane, je zapel:

»Uj presladka Marička,
naj ti nikdar ne zmanjka cvička!
Ti si vijolica obenem in roža —
očarala me je tvoja prekrasna koža!«

To se mi res ni zdelo napačno.

Drugi dan popoldne sva šla z Maričko brez prijateljice proti Božjemu grobu. Tam blizu nekje stoji na desni strani ceste še zdaj tisti imenitni kozolc, na katerem sem se zaročil z njo. Malo prej sem ji prebral pesem. Hvaležno mi je stisnila roko, da sem kar poskočil, pa ne samo od čistega veselja. Dobro se spominjam, da sem videl vse zvezde, mnogo lepše nego po noči. Ko sem se zopet nekako zavedel, sem splezal na drugo ranto kozolca in vzdihnil:

»Marička, preljuba moja ti! Ali ne čutiš pomena tega svetega trenutka? Čeprav sem majhen in šibek, vendar mislim, da si lahko srečna z mano, ako hočeš. Ponujam ti srce in roko!«

Sladka dušica me je takoj razumela in pristopila. Zlezel sem še eno stopinjo više, da bi se Marički ne bilo treba pripogibati k zaročnemu poljubu.

Doživel sem marsikateri sladek poljub, ali takega pa še nikoli ne prej ne poslej. Marička je pritiskala svoje nežne ustnice z močjo treh konjskih sil na moje.

Toliko, da nisem padel od strahu s kozolca. Pa ljubica me je vzela v svoje železne roke in me ravno postavila na tla tako izlahka kakor kanarčka, dasi sem imel s sabo debelo zlato verižico.

Ko sva to opravila, sva šla južinat. Marička je jedla, kakor bi bila prej mlatila tri dni in tri noči. Naposled sva se zmenila, da se pojdeva takoj drugi dan fotografirat. Pri prisilni delavnici naju je napadlo pet fantov, pa jih je Marička sama pometala vse na en kup, da je bilo veselje gledati. Tudi pozneje sva se zabavala prav nobel. Pri fotografu pa se je pojavila črna pika na prej tako jasnem nebu najine ljubezni.

Marička se namreč kar ni dala fotografirati stoje. Tudi ni hotela, da bi sedela vsak zase, ampak se je naselila na mojem naročju. Zastonj je trdil fotograf, da mene skoro ni videti izza njenega bujno razvitega telesa, zastonj so pokale moje nedolžne kosti.

»Prosim, častiti gospod«, mi je svetoval umetnik, »držite se prijaznejel«

Toda Marička se mi je zdela vsako sekundo težja. Ta devica je bila res železna. Komaj sem že dihal. Od bolečine se mi je skrenžil obraz še huje.

»Pa bi res lahko gledal malo prijaznejel« se je pritožila zdaj tudi Marička in me opazovala nekam sumljivo.

Fotograf je odložil že drugo izkaženo ploščo in mrmral nekaj nerazumnih besed, ki bržkone nama dvema niso bile na posebno čast.

»Meni se pa zdi«, je dodala Marička kmalu potem nevoljno, »da se ti nalašč tako pačiš«.

»Kaj ti ne pride na misel!« sem stokal, in zalil me je mrzel pot.

»Torej, če smem prositi, cenjena gospoda!« je opominjal fotograf.

Marička pa na mojih suhih stegnih ni mogla najti prave podlage in se je zato jela presedati. Črna pika na najinem nebu je naenkrat otekla v hudouren oblak. Ljubica se je nevedoma in nehotoma s črevljem doteknila moje leve noge in razdražila občutljivi triumvirat tako strašno, da sem od bolečine zaukal, kolikor sem mogel, in porinil Maričko z zadnjo močjo obupanega moža od sebe. Zgrudila sva se oba z zofe. Pri tej nepriliki mi je padel iz žepa listek, ki sem bil nanj napisal prvi dve pesemci.

Marička, od jeze vsa bleda, je takoj zapazila svoje ime. Na tleh sede je hitro prebrala nesrečne poezije. Potem se je dvignila. Z žarečimi očmi, z rokami, prekrižanimi na razburkanih prsih, kakor angel maščevanja, tako grozna, tako lepa, tako je stala pred mano. Zdajle sem šele čutil, kako strašno sem jo ljubil.

»Ljuba Marička!« sem jo začel tolažiti. »Jeza škoduje vsakomur, akotudi je še tako močan«.

»Seveda!« je siknila. »Zdaj vidim natanko, da se le norčujete z mano. In te nečloveške rime! To je vaša pisava«.

»Tega ne morem tajiti«, sem ponižno priznal na tleh.

»Vstanite!« mi je zapovedala s silnim glasom. Počasi sem se vzravnaval, pa ne za dolgo. Razkačena Marička mi je pripeljala tako klofuto, da sem videl Benetke z vsemi palačami. Zapazil sem tudi še,

da se je preplašeni fotograf skrtil pod zofe, nato sem izgubil ravnotežje.

»Hočete še eno?« je vprašala nevarna devojka.

Jaz nisem odgovoril nič in sem omedlel za nekaj trenutkov. Ko se mi je vrnila zavest, Maričke ni bilo več v sobi.

»Gospod fotograf!« sem zaklical.

»Pst! Lepo vas prosim, molčite!« je zašepetal izpod zofe.

»Kje pa je moja nevesta?«

»V drugi sobi se menda oblači. Rotim vas, ne dražite je!«

Skobacal sem se previdno na noge in zaklenil sobo od znotraj. Zdaj pa se je utrgala nit moje potrpežljivosti. Zakaj zapazil sem, da mi je ljubica izbila troje zob. Dva sta se samo majala. Vse je vrelo po meni. Postavil sem se k zaklenjenim vratom in povedal Marički par prav gorkih skozi ključalnico, rekoč:

»Gospodična Marička! Midva se ne bova nič več tikala. Izbili ste mi troje zdravih zob, dva se pa le majeta, če še tega ne veste. Ako mislite, da ste se mi s tem bogvekakoprikupili, se jako, jako motite. Nikdar bi ne pričakoval tako krvavega konca najine zveste ljubezni, če ne zamerite. Moj prijatelj Čivko vas je imenoval železno devico, in prav je imel, naravno. Kolikor tudi vas bo to žalilo, vam moram vendar nemudoma razodeti, kako so se izpremenili moji nazori o najinem razmerju. Ranili niste le mojega triumvirata, ampak tudi mojo desno spodnjo čeljust. Katere bolečine so hujše, si skoro ne upam povedati, ker tega še sam dobro ne vem, in o tem tudi ne utegnem dalje natančneje premišljevat. Vendar me sili odkritosrčnost, da me zobje, če vzamemo vseh pet skupaj in povrhu še Cezarja, Pompeja in Krasa, bole vendarle bolj nego moje ranjeno srce. Tudi mislim, da ne rečem preveč, ako si dovolim naznaniti, da take kolosalne tepke še nisem občutil nikdar, kolikor tudi so me dresirali svoj čas. Zlasti pa me jezi, da nimam več vseh zob, da torej nisem več cel mož. Prosim vas, blagovolite me pozabiti. Z nama ne bo nič, že vidim. Adijo!«

Zadnjih besed žalibog ni več dobro razumela. Zakaj slišal sem, kako je odhajala po stopnicah. Ali bi se bila jezila, če bi jih bila vse slišala!

Zdaj je prilezel fotograf na beli dan. Izpila sva polič vode; potem sem se šel zdraviti.

Navzlic vsem tem bolečinam nisem mogel tako kmalu pozabiti železne device; kar sto kil sam sebi iz srca iztrgati, to niso mačkine solze!

Rado Murnik.

Izpremembe v trgovinskih in združnih registrih na Kranjskem.

(Od 1. julija do 1. avgusta 1901.)

Pri c. kr. deželnem kot trgovinskem sodišču v Ljubljani so se izvršile naslednje izpremembe:

V trgovinskem registru vpis tvrdk:

1.) »Lesna trgovina Alojzija Krajca v Grahovem«.

2.) »Janko Popovič, trgovina z mešanim blagom v Cerknici«.

Pri c. kr. okrožnem kot trgovinskem sodišču v Novem mestu se je izvršil v združnem registru vpis tvrdke:

»Narodna hranilnica in posojilnica v Radečah, registrovana zadruga z neomejeno zavezo«.

Tržno poročilo in tržne cene.

Žito. Dosedaj so cenili letino na negotovi podlagi, ki se je od dne do dne izpreminjala. Tvorilo je to podlago v prvi vrsti vreme, od katerega je najbolj zavisna dobra ali slaba letina. Kakršno je ravno bilo vreme v novem ali starem svetu, po tem so izračunjevali skupni pšenični pridelek; izpreminjal pa se je račun dosledno, ker je bilo tudi vreme danes tukaj ugodno, jutri zopet kje drugod neugodno.

Danes pa imamo za izračunjanje žitnega pridelka trdnejšo podlago — žito samo. Po vseh krajih, ki zalagajo dežele z žitom, je omlačeno, zato je sedaj lahko natančneje in zanesljiveje določiti letošnjo letino.

Dočim so na vremenski podlagi pričakovali splošno najboljšo letino, so se poljedelci v Evropi na svojo žalost uverili, da so se skoro povsod korenito uračunili. Po vseh žitnih krajih našega kontinenta so pridelki manj in manj klenega zrnja, nego je še ob kraju kazalo. Odločilni faktorji so hoteli imeti pred časom vsekakor najboljšo letino, prepričali pa so se sedaj, da so prav prorokovali oni, ki se niso nadejali najugodnejše. Ti so namreč trdili, da žito ni ugodno prezimovalo; no z ozirom na Evropo so pogodili, za Ameriko pa so se zmotili. S tega stališča so delali za trdnejše žitne cene, oni pa, ki so bili nasprotnega mnenja, so pritiskali cene kar najnižje. Sedaj se je izkazalo, da ostra zima v Evropi ni bila kaj ugodna za žito; to se je posebno pokazalo v severni Nemčiji.

Amerika je letino nad vse hvalila, ravno tako se stari svet ni mogel sprijazniti z mislijo, da bi utegnila biti žetev le malo nepovoljna. Čim bolj pa se je bližala žetev, tem resneje se je kazalo, da se črnoglednost nekaterih veščakov dokaj obstini. Amerika je morala vsled vročine, ki je palila po severu, izvzemši Kanado, ter provzročila na jari pšenici občutno škodo, svoje prvotne ogromne številke znatno skrčiti; ozimina pa se je, kakor so pričakovali, izborna obnesla.

Nemčija, ki si še izprva ni obetala dobre letine, se tudi ni uštel. Na severu, kjer je največ žitnega polja, je žetev relativno najslabša.

Sijajno letino so prorokovali na Balkanu, toda obnesla se je tudi le deloma; v Rumuniji pa je škodovalo deževno vreme kakovosti in množini pšenice, kajti deževalo je navadno neprilično.

Poročila iz Rusije si močno nasprotujejo; iz tega se da sklepati, da je letina neenakomerna. Dne 13. julija t. l. je poročal nemški generalni konzulat iz Peterburga jako neugodno o položaju polja. Vročina in suša ob zoru sta na zrnje silno neugodno vplivali. Rž se je pričela mahoma dražiti; že dovršene sklepe so razveljavljali, češ, da bode rž slabo uspela. Tudi drugo žito se draži, in eksporterji so na podlagi slabih poročil iz središča Rusije na razne kraje že odpravljeno žito baje zopet poklicali nazaj. Jako neugodna poročila prihajajo iz najbolj žitorodnih krajev, koder so jara, rž, posebno pa ajda in oves domalega ugonobljeni; glede rži se je nadejati samo še slabe srednje letine. Razen rži pa je ugonobljena tudi klaja. Nepovoljne vesti prihajajo tudi iz Transvaala, severnega Kavkaza ter iz južnozapadnih pokrajin.

Vzlic vsemu temu pa bode splošna žitna letina vendarle nekoliko izdatnejša od lanske, to pa edino le radi boljšega uspeha v Ameriki. Vendar pa se od »Cincinnati Pricecurrent« na 80 milijonov bušljev proračunjeni presežek bržkone ne bode obdržal, kajti sedanje zaloge starega žita so proti istodobnim lanskim mnogo manjše, posebno pri poljedelcih in farmarjih.

Naša tržišča se gibljejo vedno v stari mizeriji; o boljših razmerah ni duha ne sluha. Cele mesece je že kupčija medla; tiha mirnost velja pa za točno in terminsko trgovino. Efektivna kupčija se je pogreznila na nivo lokalne prodaje ter je počasna in brez življenja, vrhutega pa še ni zaznati znakov kake živahnosti. Prodaja ima čisto mehaničen značaj. Posestniki zahtevajo bolj iz navade nego namenoma za blago par vinarjev več, a prav tako ponudi zopet kupec par vinarjev manj, nikomur pa ni resno do tega, da se kupčija naredi. To se opaža posebno v dnevih, ko se hoče slučajno pokazati nekako življenje. Doseže se nekaj prirastek, toda obleti se meni nič, tebi nič; kajti brezbrizno se odtegne kupec pogajanju ter postane zopet miren gledalec. Čudno je pri tem, da ne more noben moment vzbuditi živahnosti. Zaloge pojemajo, dovozi so neznatni, poročila iz

mnogih strani neugodna . . . toda nihče se vsled tega ne vznemirja ali navdušuje; nihče se ne nadeja ne nižjih niti višjih cen.

Prav kakor s pšenico se godi tudi z novo koruzo, za katero bi bilo še več podlage, da si ji cena dvigne ter kupčija odpre — toda zaman. Brezdelno se vse ozira po ugodnejšem položaju, nihče pa si ne more tolmačiti, odkod naj bi prišlo življenje v sedanji kupčijski dremež. Na Ogrskem je le v redkih krajih deževalo tedaj, ko bi bilo za koruzo dobro, dočim je rast zatirala huda vročina in suša; rastlina se je vsled suše posebno na rahlih tleh zgrbančila ter oslabela. Vrhutega iz mnogih krajih tožijo, da uničujejo koruzo moli. Vse torej kaže, da bode klaja te vrste morala v ceni poskočiti, vsled tega pa tudi drugih vrst.

Moka. Moki se cena nikakor ne more povzpeti niti do one višine, ki bi odgovarjala ceni pšenice — nasprotno pričakujejo celo vzlic že sedaj obstoječi disharmoniji cen moke in žita nižje cene. Do tega pa bode težko prišlo. Ako naj bi bile moke še cenejše, potem morajo tudi pšenične cene znatno pasti; sicer pa se morajo cene dvigniti, ali pa bodo mlini prisiljeni produkcijo zmanjšati, o čemer se v Budim-Pešti že govori, kajti za izgubo delati nočejo in ne morejo.

Glavni vzrok tej neugodnosti za mline tiči v prvi vrsti v tem, da je mlevski promet, vsled katerega se je pri izvozu moke iz države vračala cela carina, plačana za izvozu moke enako množino importirane pšenice — odpravljen, ter so sedaj za uvažano pšenico plača carina, dočim se za morebitni izvoz moke ne povrne več carina. Od tod prihaja, da večji, posebni ogrski mlini ne morejo več izvažati mok v druge države ter so primorani vso moko prodati doma v Avstriji. Čim ožji pa je krog konsumentov, tem bolj se pri enakomerni produkciji kopičijo zaloge, in tem bolj mora padati cena, ako naj se blago spravi v denar. Tako vidimo danes, da bele moke s cenami črnih mok niso v nikakem razmerju, razmerje pa bi pravilno moralo biti danes na podlagi sedanjih cen črnih mok. Sedaj šele so prišli prejšnji govorniki za odpravo mlevskega prometa do spoznanja, da jim to več škoduje nego koristi, ter si žele zopet mlevski promet, za katerega se tudi že dela.

Imenovanemu vzroku sedanjih nizkih in za mline neugodnih cen se pridružuje novi carinski tarif, vsled katerega se Avstriji Nemčija občutno zapre; kajti poleg ječmena, govedi, prasičev, perutnine, jajc, masla itd. bodo zastajali, ako se ta tarif uveljavi, tudi mlevski izdelki, ter se že danes s tem kalkulira.

Dalje utegne tudi srbska pšenica vplivati na nizke cene, ali vsaj zvišanje ovirati, to pa le dotlej, dokler konvenira carina, in še to morebiti samo dotlej, da se zapre vodni promet.

Kar govori za trdnejše cene moki, je pa to, da so mlini prisiljeni iti s ceno kvišku, sicer ne reusirajo, ali pa se mora produkcija omejiti. Dalje pričakujejo višjih cen žitu, kajti kmetje na Ogrskem polagoma prenehavajo z dovozi, kar mora končno tudi nekoliko pritisniti na ceno.

Kar pa bi danes najbolj odpomoglo mlinom, bi bilo zopetno uveljavljenje mlevskega prometa, za katerega se morajo zavzeti vsaj gotovo tisti, kateri so ga pomagali odpraviti in kateri imajo sedaj sami škodo od tega. Ako se mlevski promet zopet uveljavi, poskoči moka, posebno bela, mahoma, kajti potem pojde vagon za vagonom iz cesarstva.

Kava. Množina kave v Braziliji je jako zadovoljujoča, kajti prvotno določeno število se je zvišalo za cela 2 milijona vreč. Kakovost pa ni ravno najboljša. Iz več virov se poroča, da je 8—10% lažja nego lanska kava. V promet je pride okolo 9½ milijona vreč. Brazilske kave Rio in Santos se proda največ; vzrok temu je, da druge dežele pridelano kavo premalo ponujajo v svet, vrhutega pa se za brazilsko kavo močno agitira ter se s primeroma nizko ceno izpodrivajo druge provenijence. Sodi se, da je kava dospela do najnižje cene, ter je prav lahko mogoče, da se hipoma začne dražiti.

Riž. Za riž se je v kratkem nadejati kartela. Mlini za riž v Bremenu so se z mlini v Trstu in Ustju že dogovorili ter se sedaj pogajajo še z mlinom na Reki. Stvar je skoraj že gotova. Temu je dala povod pasivna trgovina, ki je trajala že dve leti.

Petrolej. Za letošnje leto je kartel za petrolej odpravljen, vzlic temu pa utegne cena v prihodnjih mesecih poskočiti, kajti surovo olje se rapidno draži.

Sultanine. Letina sultanin je velikanska. Že sedaj se dobe lepe, rumene po K 90.— do 95.— nezacarinjeno v Trstu, pošiljatev v 14 dneh.

Žitne cene na Dunaju za 50 kil.

Pšenica 76 kil za avgust	K 8.30
» » » » oktober	» 8.27
» » » » spomlad 1902	K 8.67
rž za avgust	» 7.05
» » jesen	» 7.11
» » spomlad	» 7.41
koruza za avgust	» 5.48
» » jesen	» 5.56
» » spomlad 1902	» 5.43
oves za avgust	» 6.50
» » jesen	» 6.57
» » spomlad 1902	» 6.92

Žitne cene v Budim-Pešti za 50 kil.

Pšenica 76 kil za prompt	K 8.—
» » » » jesen	» 8.10
» » » » spomlad 1902	» 8.45
rž za točno	» 6.50
» » oktober	» 6.73
koruza za točno	» 5.18
» » september	» 5.27
» » spomlad 1902	» 5.13
oves za točno	» 6.25
» » jesen	» 6.24

Žitne cene v Sisku za 50 kil.

Pšenica	K 7.50—7.60
bosenski oves	» —.—
sremski oves	» —.—
činkvantin	» 6.70 —.—
koruza	» 5.65—5.75

Za nekatere kraje kaže kupiti koruzo in činkvantin kakor sploh drugo žito v Barču, dasi so cene v Barču za 10 h višje od cen, ki veljajo za Sisek.

Cene mlevskim pridelkom.

Vinko Majdič v Kranju.

0	1	2	3	4	5	6	6 $\frac{1}{2}$	7	7 $\frac{1}{2}$	8
26.20,	25.70,	25.—,	24.20,	23.40,	22.60,	21.60,	20.—,	18.40,	15.80,	10.80

Otrobi

debeli drobni

10.—, 9.80.

Cene za 100 kg, postavljeno v Kranj.

Peter Majdič v Celju.

0	1	2	3	4	5	6	6 $\frac{1}{2}$	7	7B
26.20,	25.70,	24.90,	24.—,	23.10,	22.50,	21.20,	20.20,	19.30,	17.70.

Otrobi

debeli drobni

10.— —

Cene za 100 kg, postavljeno v Celju.

Cene kolonijalnemu in drugemu blagu.

Sladkor, raffinade Ia	K 87.50—88.—
sladkor rezani Ia	» 89.50—90.—

za 100 kil, postavljeno v Ljubljano.

Petrolej gališki Standart White	K 33.75—34.50
» pravi ruski	» 35.75—36.50

za 100 kil s sodom vred, postavljeno v Ljubljano, za cel vagon.

Kava Santos Superior	K 45.—
» Good Average	» 39.—
» Regular	» 38.—
» iz Zah. Indije po kvaliteti do	» 145.—
» Guatemala do	» 128.—
» Portorico do	» 90.—
» Rio Lavé do	» 75.—
» Java rumena do	» 120.—

za 50 kil, postavljeno v Trst.

Ažija za mesec avgust 19 $\frac{1}{2}$ v zlatu.

Riž Rangoon	K 18.— do 29.—
» Bassein	» 19.— » 29.—
» Moulmein	» 19.— » 31.—

Riž Arracan	» 18.— » 26.—
» Japan	» 28.— » 37.—
» Glacé laški	» 38.— » 50.—

za 100 kil, postavljeno v Trst.

Slive bosenske uzančne	K —.— do —.—
» » po 125 komadov	» —.— » —.—
» » » 115 »	» —.— » —.—
» » » 95 »	» —.— » —.—
» » » 80 »	» —.— » —.—

za 50 kil, postavljeno v Ljubljano.

Svinjska mast	K 54.— do —.—
Slanina štiridelna	» 40.50 » 41.—

za 50 kg, postavljeno v Budim-Pešto.

Olje, jedilno »leccer« K 82.— do 84.— za 100 kil —

franko sod — postavljeno v Trst.

Ripsovo olje 83 K do 84.50 za 100 kil, postavljeno v Ljubljano.

L. Benedik,

trgovec s špecerijskim in kolonijalnim blagom

na Dolenjski cesti števil. 8,

priporoča

naravno žganje lastnega izdelka,
in sicer:

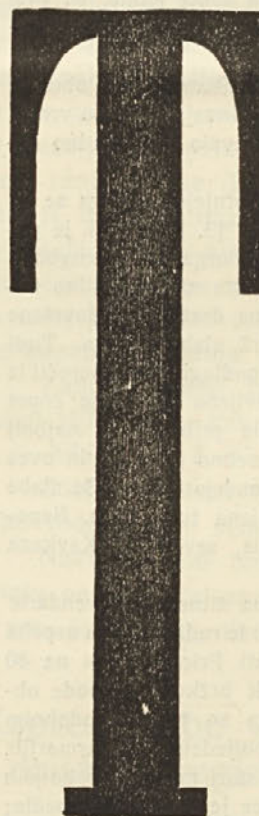
brinovec, hruševac, črešnjavec, borovničevac, češpljevec in razne druge špecialitete

po najnižjih cenah.

Na debelo.

Na drobno.

ovarna papirnih izdelkov
priporoča zlasti papirne vrečice iz najmočnejšega papirja, ovojni papir vseh vrst, pisemski, konceptni, pergamentni papir i. t. d. po konkurenčnih cenah.

Edina domača izdelovalnica trgovskih poslovnih in kopirnih knjig po najnovšem sistemu.

Edini lastnik in iznajditelj novega patenta trgovskih knjig. Ta iznajdba je po strokovnjaški oceni za vsakega trgovca, uradnika, za pisarne i. t. d. najvažnejšega pomena.

Zavod za črtanje papirja.

Obenem priporočam svojo bogato zalogo vseh drugih pisalnih in risalnih predmetov po najnižji ceni.

Jos. Petrič v Ljubljani.

Uvod v narodno gospodarstvo.

Priredil

po Maurice Blocku Vekoslav Kukovec.

Cena: 1 K, po pošti 10 h več.

Knjiga se dobiva pri L. Schwentnerju v Ljubljani in M. Neratu, ravnatelju v Mariboru, Kokoschineggstrasse.